

**NUOTTA-VALMENNUKSEEN OSALLISTUNEIDEN NUORTEN TYYTYVÄISYYS
ELÄMÄN ERI OSA-ALUEISIIN SEKÄ MIELIKUVAT SYRJÄYTYMISESTÄ**

Hanna Vartia

Terveyskasvatus. Pro gradu –tutkielma

Liikuntatieteellinen tiedekunta

Jyväskylän yliopisto

Kevät 2018

TIIVISTELMÄ

Vartia, H. 2018. Nuotta-valmennukseen osallistuneiden nuorten tyytyväisyys elämän eri osa-alueisiin sekä mielikuvat syrjäytymisestä. Liikuntatieteellinen tiedekunta, Jyväskylän yliopisto, Terveyskasvatuksen pro gradu –tutkielma, 45 s., 2 liitettä.

Nuotta-valmennukseen osallistuu etsivän nuorisotyön kautta löydettyjä nuoria, jotka ovat erityisen tuen tarpeessa. Tutkimus selvitti kyseiseen valmennukseen osallistuneiden nuorten tyytyväisyyttä elämän eri osa-alueisiin sekä käsityksiä syrjäytymisestä. Vuoden 2013 valmennukseen osallistuneiden vastauksia verrattiin vuoden 2014 Nuorisobarometrin tuloksiin. Tämän lisäksi tarkasteltiin, onko Nuotta-valmennukseen osallistuneiden nuorten tuloksissa eroja sukupuolten välillä.

Syrjäytymisvaarassa olevalle tai syrjäytyneelle henkilölle ei ole olemassa selkeää määritelmää. Tässä tutkimuksessa Nuotta-valmennukseen osallistuvien elämäntilanteen tarkastelun kautta osallistujat määriteltiin syrjäytymisvaarassa oleviksi tai syrjäytyneiksi. Tutkimusaineisto (n=228) kerättiin valmennuksia järjestäneiden nuorisokeskusten kautta. Vertailuaineistona toiminut Nuorisobarometri (n=1903) saatiin tutkijoilta SPSS-tiedostona. Normaalijakautuneisuus tarkistettiin Kolmogorov-Smirnovin ja Shapiro-Wilkin testeillä, joiden mukaan tulokset eivät olleet normaalijakautuneita. Tästä johtuen keskiarvojen vertailussa hyödynnettiin Mann-Whitneyn U-testiä. Tämän lisäksi sukupuolen ja aineiston lähteen vaikutusta tuloksiin tarkasteltiin ristiintaulukoinnin kautta.

Nuotta-valmennukseen osallistuneiden tyytyväisyys elämän eri osa-alueisiin oli Nuorisobarometriin vastanneihin verrattuna heikompi. Ero oli suurin koskien tyytyväisyyttä terveydentilaan, fyysiseen kuntoon ja ulkonäköön. Valmennukseen osallistuneiden naisten tyytyväisyys ulkonäköön oli miehiä selvästi alempi. Muissa tyytyväisyyden osa-alueissa ei ollut eroja sukupuolten välillä. Syrjäytymisen syissä aineistojen välillä oli eroja useissa kysymyksissä. Nuorisobarometriin vastanneet antoivat useimmille muuttujille enemmän painoarvoa. Ero oli suurin koskien ”omaa halua” sekä ”omaa laiskuutta” syrjäytymisen selittäjinä. Ainoa muuttuja, jolle Nuotta-valmennukseen osallistuneet antoivat enemmän painoarvoa, oli ”yhteiskunnan epäoikeudenmukaisuus”.

Tutkimus vahvisti näkemystä siitä, että syrjäytymisvaarassa olevien tai syrjäytyneiden nuorten itse koettu tyytyväisyys elämän eri osa-alueisiin on keskivertonuoriin verrattuna heikompa. Samalla kohderyhmien välillä havaittiin eroja koskien käsityksiä syrjäytymisen syistä. Lisätutkimukset syrjäytymisvaarassa olevien ja syrjäytyneiden nuorten tyytyväisyydestä ja syrjäytymisen käsityksistä ovat tarpeen, jotta interventiot vastaavat parhaalla tavalla heidän kokemuksiinsa haasteisiin.

Asiasanat: Nuotta-valmennus, Nuorisobarometri, syrjäytyminen, nuoret, tyytyväisyys, syrjäytymisen käsitykset.

ABSTRACT

Vartia, H. 2018. The satisfaction of Nuotta-coaching participants to different aspects of life and their interpretations of social exclusion. Faculty of Sport and Health Sciences, University of Jyväskylä, Health Education master's thesis, 45 pp. and 2 appendices.

The youth who participate to Nuotta-coaching have been found through outreach youth work and they aren't yet ready for workshop activities. The purpose of the research was to get an understanding considering the life satisfaction of Nuotta-coaching participants. In addition, the goal was to gain knowledge considering their interpretations of social exclusion. The research group consisted of youth who participated in Nuotta-coaching in 2013. This data was compared to the results of Nuorisobarometri 2014 -study. The results between men and women who participated to Nuotta-coaching were also compared.

There is no clear definition for a socially excluded person or to someone who is close to social exclusion. In this research, based on the understanding of the research group, Nuotta-coaching participants were defined as socially excluded or close to social exclusion. The research data (n=228) was collected through youth centers organizing the coaching. The data from Nuorisobarometri (n=1903) was received from the researchers in SPSS file. The normality of the data was examined through Kolmogorov-Smirnov and Shapiro-Wilk tests which indicated that the data wasn't normally distributed. Hence, Mann-Whitney U-test was used for the comparison. In addition, the comparisons between data sets and gender were done through crosstabs.

Nuotta-coaching participants had lower satisfaction in many aspects of life when compared to the youth who answered to Nuorisobarometri. The difference was biggest considering the satisfaction to health, physical condition and looks. Only in one question, considering the satisfaction to leisure time, there was no difference. When examining the differences between sexes, the women participants of Nuotta-coaching had lower satisfaction to their looks. In other answers considering satisfaction there was no difference between sexes among Nuotta-coaching participants. The interpretations of social exclusion differentiated between the two data sets. In most cases the participants of Nuorisobarometri gave more weight to the variable. The difference was greatest considering "own will" and "own laziness" as a reason for social exclusion. Nuotta-coaching participants gave more weight only to the "injustice of the society" variable.

This research confirms that youth socially excluded or close to social exclusion are doing less well than the average youth. In addition, this group had different opinions considering the reasons for social exclusion when compared to the average youth. More research from socially excluded youth and those close to it is needed to understand their life satisfaction and understanding of social exclusion even better. This can help to target the interventions more precisely to their biggest challenges.

Keywords: Nuotta-coaching, Nuorisobarometri, social exclusion, youth, satisfaction, interpretation of social exclusion.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

1 JOHDANTO	1
2 SYRJÄYTYMISEN KÄSITE JA RISKITEKIJÄT	2
2.1 SYRJÄYTYMISEN MÄÄRITELMÄ	2
2.2 SYRJÄYTYMISEN RISKITEKIJÄT	4
2.3 NUORTEN KÄSITYKSET SYRJÄYTYMISESTÄ.....	4
3 NUORTEN SYRJÄYTYMINEN JA SEN EHKÄISY SUOMESSA.....	6
3.1 SYRJÄYTYMINEN SUOMESSA	6
3.2 NUORTEN SYRJÄYTYMINEN	7
3.3 NUORTEN SYRJÄYTYMISEN EHKÄISY	9
3.3.1 NUORTEN YHTEISKUNTATAKUU / NUORISOTAKUU	10
3.3.2 ETSIVÄ NUORISOTYÖ JA NUOTTA-VALMENNUS	11
3.4 SYRJÄYTYNEIDEN TAI SYRJÄYTYMISVAARASSA OLEVIEN NUORTEN TYYTYVÄISYYS ELÄMÄN ERI OSA-ALUEISIIN	12
4. TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	14
5 TUTKIMUSAINEISTO JA –MENETELMÄT.....	15
5.1 NUOTTA-VALMENNUKSEN AINEISTO.....	15
5.2 VERTAILUAINEISTO: NUORISOBAROMETRI 2014.....	17
5.3 ANALYYSIMENETELMÄT	18
6 TUTKIMUKSEN TULOKSET	19
6.1 AINEISTOJEN PERUSTIEDOT	19
6.2 NUORTEN TYYTYVÄISYYS ELÄMÄN ERI OSA-ALUEISIIN	22
6.3 NUORTEN KÄSITYKSET SYRJÄYTYMISEN SYISTÄ.....	29
7 POHDINTA.....	34
7.1. TUTKIMUKSEN PÄÄTULOKSET	34
7.2 VERTAILU AIKAISEMPIIN TUTKIMUKSIIN.....	35
7.3 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS.....	36
7.4 YHTEISKUNNALLINEN KESKUSTELU JA NUORTEN MIELIPITEET SYRJÄYTYMISESTÄ	38
7.5 MITEN AUTTAA NUORIA?.....	39
LÄHTEET	41
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Syrjäytyminen on monialainen käsite, joka on ollut viime vuosina paljon esillä mediassa. Jo käsitteen määrittely tuottaa hankaluuksia, ja syrjäytyneiksi lukeutuvien lukumäärät vaihtelevat suuresti käytettävän määritelmän mukaan. Vaikka käsitteestä löytyy eriäviä mielipiteitä, ovat kaikki osapuolet samaa mieltä syrjäytymiseen puuttumisen ja sen ehkäisyn tärkeydestä. Erityisesti nuorista kannetaan huolta, sillä heidän elämänvaiheessaan tapahtuu isoja muutoksia lyhyessä ajassa, mikä altistaa syrjäytymiselle (Myrskylä 2012).

Vaikka syrjäytymisestä on tehty useita tutkimuksia, puuttuu niistä lähes aina syrjäytyneen itsensä ääni. Yksi syy tähän on termin haastava määrittely, minkä takia kyseiseen joukkoon kuuluvia on lähes mahdotonta määritellä aukottomasti. Samalla syrjäytyneet eivät välttämättä itse koe olevansa syrjäytyneitä, vaikka heidät näin ulkopuolisen silmin luokiteltaisiin. Tämä tekee tutkimusjoukosta hyvin vaikeasti tavoitettavan. Kyseistä haastetta kuvataan osuvasti vuoden 2014 Nuorisobarometrissa: ”...ei syrjäytymisestä ole mielekästä kysyä omakohtaisia kokemuksia. Vai kuinka moni mahtaisi vastata myöntävästi kysymykseen ”oletko syrjäytynyt?”” (Nuorisobarometri 2014, s.50).

Nuotta-valmennus on esimerkki nuoria tukevasta toiminnasta, ja tutkimuksen aineisto on kerätty kyseiseen valmennukseen vuoden 2013 aikana osallistuneilta nuorilta. Valmennus pyrkii tavoittamaan syrjäytymisvaarassa olevia nuoria, ja tukemaan heidän arjenhallinnan keinoja sosiaalisen vahvistamisen kautta. Usein nuoret löytävät tiensä Nuottaan nuorisotyöntekijän tai opettajan suosituksesta.

Tämä tutkimus pyrkii valaisemaan Nuotta-valmennukseen osallistuneiden, syrjäytymisen määrittelyn, sekä syrjäytyneiden tai syrjäytymisvaarassa olevien tyytyväisyyden ja hyvinvoinnin rajapintaa. Miten Nuotta-valmennukseen osallistuvat näkevät syrjäytymisen ja sen määrittelyn? Kuinka tyytyväisiä he ovat elämänsä eri osa-alueisiin? Onko Nuotta-valmennukseen osallistuvien ja keskivertonuorten välillä eroja tyytyväisyydessä ja syrjäytymiskäsitteen määrittelyssä? Kysymyksiä tarkastellaan vertailemalla Nuotta-valmennukseen osallistuneiden, ja vuoden 2014 Nuorisobarometriin vastanneiden nuorten tuloksia.

2 SYRJÄYTYMISEN KÄSITE JA RISKITEKIJÄT

2.1 Syrjäytymisen määritelmä

Syrjäytyminen on moniulotteinen ja kiistanalainen käsite, joka määritellään eri kielissä eri tavoin. Euroopan unioni on ollut merkittävä vaikuttaja käsitteen vakiintumiseen. Sen tapa hahmottaa syrjäytymistä on sekoitus eri kulttuureissa esiintyviä muotoja (Notkola ym. 2013). Englannin kielessä syrjäytymiseen viittaavia sanoja on useita, kuten alienation, marginalization, ja social exclusion. Sanakirjojen määritelmien (Merriam-webster 2018, Oxford dictionaries 2018) mukaan alienation viittaa pitkälti ulkopuolisuuteen. Vaikka syrjäytymiseen liitetään ajatus yhteiskunnan ulkopuolella olemisesta, niin alienation voi viitata ulkopuolisuuteen myös pienemmästä ihmisryhmästä, ja on näin määritelmältään kapeampi. Marginalization-termiä käytetään usein kuvaamaan tiettyä ihmisryhmää. Social exclusion on näistä käsitteistä lähimpänä syrjäytymistä, vaikka kapeassa määritelmässään se liitetään lähinnä köyhyteen. Laajemmassa määrittelyssään se kuitenkin yhdistyy samoihin tekijöihin suomen kielen sanan kanssa: ”concept somehow related to notions of poverty, hardship, deprivation and marginalization, but the contexts in which the concept appears are often ambiguous and contradictory (Peace 2001 s.17) – multidimensional, that it involved a lack of resources and/or denial of social rights and that exclusion was a dynamic process” (Peace 2001 s.26). Tästä syystä englanninkielisiä lähteitä etsiessä hakusanana on käytetty social exclusion -termiä.

Suomessa syrjäytymisellä viitataan usein kokonaisuuteen, johon liittyy psyykkisiä ja aineellisia ongelmia, sekä henkistä putoamista yhteiskunnan normaalien käytäntöjen ulkopuolelle. Sillä voidaan viitata myös erilaisiin päihderiippuvuuksien ja rikollisuuden muotoihin (Myrskylä 2012). Käsitteeseen usein liitettyjä termejä ovat työttömyys, perheettömyys, vallan puute (Lehtonen ym. 1986) ja köyhyys (Myrskylä 2011). Käsitettä on myös jaettu eri osa-alueisiin, jotta sen muodostama kokonaisuus olisi helpommin hahmotettavissa. Jyrkämä (1986) jakaa syrjäytymisen eri ulottuvuudet viiteen eri osa-alueeseen: ”koulutukselliseen, työmarkkinalliseen, sosiaaliseen, vallankäytölliseen ja normatiiviseen”. Jyrkämä (1986) alleviivaa, ettei kyse ole vain yksittäisen tekijän määrittämästä tilasta. Syrjäytyminen olisi tilan sijasta parempi nähdä prosessina, jossa kysymys on puitteista joiden keskellä ihminen elää (Jyrkämä 1986). Käsitteelle on ehdotettu myös vaihtoehtoja. Hänninen (2007) esittää, että

syrjäytymisen sijaan tulisi puhua syrjäyttämisestä. Kirjoittajan mukaan syrjäyttämisen termi ilmentäisi paremmin sitä, että haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten tilanne on politiikan tulosta (Hänninen 2007). Tämän termin kautta pääosaan nousevat erityisesti sosiaali- ja talouspolitiikka.

Syrjäytymisestä keskusteltaessa on helppo sekoittaa käsitteet ”syrjäytynyt” ja ”syrjäytymisvaarassa oleva”. Vaikka henkilö olisi syrjäytymisvaarassa, se ei tarkoita, että hän tulee välttämättä syrjäytymään (Lämsä 1999). Syrjäytymisvaarassa olevaksi voidaan mieltää henkilö, joka täyttää joitakin syrjäytymisprosessiin liitettyjä tekijöitä. Esimerkiksi työtön nuori ei ole syrjäytynyt jos tilanne on väliaikainen, tai jos nuori pyrkii tietoisesti toimimaan valtakulttuurista poikkeavalla tavalla (Jyrkämä 1986). Myöskään kaikkia pienituloisia opiskelijoita on tuskin syytä luokitella syrjäytyneiksi pelkän tulotason perusteella (Lämsä 2009).

Suomessa syrjäytyneiksi on useissa yhteyksissä luokiteltu ne henkilöt, jotka ovat työelämän ulkopuolella, eivät hae töitä, eivätkä ole esimerkiksi äitiysvapaalla tai varusmiespalveluksessa. Viime aikoina syrjäytymisen termiä on käytetty myös hieman eri tavalla sekä varovaisemmin, ja esimerkiksi uusimmassa EVA-analyysissä puhutaan ”kadonneista” syrjäytyneiden sijaan (Pyykkönen ym. 2017).

Useimmat määritelmät eivät ota huomioon syrjäytyneen omaa kokemusta. Terminä syrjäytynyt on ulkoa annettu määre, johon on vaikea samaistua. Tällöin termin vaarana on sen normatiivinen painottuminen (Myllyniemi 2009), jolloin ”siitä muodostuu parempiosaisten ”ajatuksellinen väline” selittää ja kauhistella sitä, mitä huonompiaisille on tapahtumassa” (Jyrkämä 1986 s.42).

Tulkinnallisia eroja löytyy myös siitä, mistä syrjäydytään: yhteiskunnasta, sosiaalisista piireistä vai tilastoista (Myllyniemi 2009). Kun yksi sana yrittää kattaa laajan ilmiöjoukon, on vaikeampi erotella siihen vaikuttavia tekijöitä (Lagström 2011). Samalla laaja-alainen käsite osoittaa, että asioiden välillä on erojen lisäksi myös yhtäläisyyksiä (Helne 1992, Lämsä 2009 mukaan). Kapeammissa määritelmissä vaarana on termin alle kuuluvien merkitysten jääminen siitä pois.

2.2 Syrjäytymisen riskitekijät

Vuonna 2010 kaksi kolmasosaa syrjäytyneistä oli Suomessa miehiä. Erityisessä vaarassa ovat vieraskieliset perusasteen koulutuksen varassa olevat. Tähän joukkoon syrjäytyneistä kuuluu 33%, ja ulkomaalaisten syrjäytymisriski on kolminkertainen verrattuna kantaväestöön. Miesten naisia korkeamman syrjäytymisasteen syyksi on mainittu mm. miesten naisia heikompi koulutustaso, joka heikentää myös heidän työllistymistään (Pyykkönen ym. 2017).

Nuorten syrjäytymistä tarkasteltaessa esille nousevat sosiodemografisista tekijöistä erityisesti koulutuksen ja perheen vaikutus. Samalla tutkimukset osoittavat, että syrjäytymisen yleisyys nousee nuorilla iän mukana, ja yli vuoden jatkuva poissaolo opiskelusta ja töistä teini-iässä kasvattaa syrjäytymisen riskiä nopeasti. Nuorilla aikuisilla lyhyemmätkin jaksot ilman opiskelua tai työpaikkaa lisäävät riskiä (Raaum ym. 2009).

Koulutuksen ja perheen lisäksi työttömyyden on havaittu olevan vahvimpana yhteisenä riskitekijänä eri maiden välisessä vertailussa, ja riskiryhmään kuuluvilla on tunnistettu heikentyneet mahdollisuudet kouluttautumiseen (Kieselbach 2003, Pirani 2011). Hyvien sosiaalisten suhteiden määrän ja laadun on havaittu olevan yhteydessä riskin suuruuteen. Mitä heikommat sosiaaliset suhteet, sitä todennäköisemmin syrjäytymisen riski on kohonnut sijasta korkea. Korkean syrjäytymisriskin ryhmään kuuluvilla on myös heikompi terveys, verrattuna kohonnut tai pienen riskin omaaviin (Kieselbach 2003).

2.3 Nuorten käsitykset syrjäytymisestä

Nuorisobarometrissä on kysytty laajalta nuorisojoukolta heidän käsityksiään syrjäytymisestä. Vaikka tähän joukkoon kuuluu kaikenlaisia nuoria (ei-syrjäytyneitä, syrjäytyneitä ja syrjäytymisvaarassa olevia), antaa se näkemystä heidän käsitykseensä aiheesta. Merkillepantavaa on esimerkiksi se, että nuorten määritelmät eroavat julkisten tahojen käyttämistä määritelmistä.

Nuorilta kysyttäessä he näkevät syrjäytymisen ensisijaisesti ystävien puutteena ja joutumisena huonoon seuraan. Kolmanneksi yleisimpänä vastauksena ovat päihteet. Usein syrjäytymiskeskustelun yhteydessä mainitut työttömyys ja koulutuksen puute ovat sijoilla 6. ja

10. Noin kaksi kolmesta liittää syrjäytymiseen omaa halua, laiskuutta ja välinpitämättömyyttä (Myllyniemi 2009).

Tulokset ovat samankaltaisia myös syrjäytyneiltä nuorilta itseltään asiasta kysyttäessä (Gretschel & Myllymäki 2017). Kyseiset vastaukset korostavat syrjäytymisen sosiaalista näkökulmaa, kun taas tilastollisissa määritelmässä pääpainon saavat ulkopuolisuus työelämästä ja opiskelusta. Ero voi johtua osittain nuorten ja yhteiskunnan erilaisista käsityksistä yhteiskuntaan kuulumisesta ja ”oikeasta” elämäntavasta (Nuorisobarometri 2014). Syrjäytyminen voikin olla omaehtoista tai ”ulkopuolisuus” itse valittua. Kyselyssä useampi kuin kaksi nuorta kolmesta uskoo syrjäytymisessä olevan mukana myös jonkin verran omaa halua, mikä kyseenalaistaa syrjäytymisen hahmottamisen elämänhallinnan kadottamisen tai vieraantumisen tunteen kautta.

”Voiko ihmisiä kutsua syrjäytyneiksi siksi, että heidän arvonsa ovat erilaiset kuin valtakulttuurissa?” (Nuorisobarometri 2014, s.50). Tätä kysymystä on lähestytty vuosien 2010 ja 2014 Nuorisobarometreissä kysymyksellä ”Kuinka paljon koet epävarmuutta tai turvattomuutta seuraavien asioiden takia?”, ja yhtenä vastausvaihtoehtona on ”oma syrjäytyminen”. Vaikka tähän myönteisesti vastaavien osuus on pieni, niin siinä on tapahtunut huomattava muutos vuosien 2010 (3%) ja 2014 (8%) aikana (Nuorisobarometri 2014).

Syrjäytymisen käsitteen hahmottamisessa ei ole tapahtunut nuorten joukossa suuria muutoksia viime vuosikymmeninä. Sosiaalinen näkökulma on pysynyt tärkeimpänä syynä toisensa jälkeen. Muutoksia on havaittavissa lähinnä epäterveellisten elämäntapojen, laiskuuden ja välinpitämättömyyden laskuna syrjäytymisen selittäjinä (Nuorisobarometri 2014).

Yllä mainitut näkökulmat tuovat esille eri kohderyhmien käsityksiä syrjäytymisestä, ja tähän keskusteluun kaivattaisiin kipeästi lisää itse syrjäytyneiden ääntä.

3 NUORTEN SYRJÄYTYMINEN JA SEN EHKÄISY SUOMESSA

3.1 Syrjäytyminen Suomessa

Syrjäytyneiden lukumäärä Suomessa vaihtelee määritelmästä riippuen useilla tuhansilla. Tilastokeskus määrittelee syrjäytyneen henkilöksi, joka on koulutuksen ja työelämän ulkopuolella, eikä omaa peruskoulun lisäksi muuta koulutusta. Tämän mukaan Suomessa oli vuonna 2010 15-29-vuotiaiden joukossa noin 51 300 syrjäytynyttä, mikä on noin 5% koko ikäluokasta. Noin 32 500 nuorta tästä joukosta ei ole rekisteröitynyt työttömiksi työnhakijoiksi, tai ole esimerkiksi vanhempainvapaalla tai varusmiespalveluksessa. Tämä tarkoittaa, että kukaan ei tiedä heidän tarkkaa elämäntilannetta (Myrskylä 2012).

Heikkona jatkunut talouskehitys on heijastunut syrjäytymiseen, ja erityisesti pitkäaikaistyöttömien määrä on kasvanut vuodesta 2010 lähtien (Syrjäytymistä vähentävä 2015). Vaikka nuorten työttömyys on noussut suhteellisen vähän viime vuosina, on määrä ollut tasaisessa kasvussa. Positiivista on kuitenkin ollut se, että nuorisotyöttömyys on pysynyt suhteellisen lyhytkestoisena (Syrjäytymistä vähentävä 2015).

Tilastokeskuksen määritelmässä on kuitenkin haasteensa. Samalla kun määritelmään eivät istu esimerkiksi lukion suorittaneet, mutta muuten syrjäytymisen piirteet täyttävät, se ei ota huomioon pääsykokeisiin lukevia tai välivuotta pitäviä nuoria. Vaihtoehtoinen keino syrjäytyneiden määrän mittaamiseksi on tarkastella toimenpidepohjaisia lukuja, tai kohdistaa huomio erilaisiin puutteisiin. Ensimmäisessä ongelmaksi kuitenkin muodostuvat rajallisten toimenpiteiden taakse jäävät nuoret. Puutteiden kautta kuvaaminen taas epäonnistuu muiden määritelmien tavoin saavuttamaan syrjäytymisen moniulotteisuutta (Notkola ym. 2013).

Vuoden 2017 Eva-analyysissä tutkittiin työelämän ulkopuolella olevia, ”kadonneita työmiehiä”. Heidän määritelmänään käytetään samaa muotoilua jota tilastokeskus käytti syrjäytyneistä nuorista, mutta nyt tutkimuksessa puhutaan ”kadonneista” syrjäytyneiden sijaan. Heidän prosenttiosuutensa on lähes kaksinkertaistunut vuodesta 1987, ja oli analyysin mukaan nyt 7.4 prosenttia. Siinä missä työttömien ja opiskelijoiden määrät ovat heilahdelleet suhdannetilanteen mukaan, kadonneiden, eli ”muiden työelämän ulkopuolella olevien”, määrä on jatkanut tasaista kasvuaan. Edes noususuhdanteen aikana tämä ei ole taittunut. (Pyykkönen ym. 2017).

Nuorten ja perheiden syrjäytymisen ja eriarvoistumisen ehkäisyyn keskittyvä Me-säätiö analysoi dataa useista eri lähteistä. Tätä kautta säätiö pyrkii muodostamaan parhaan arvion niistä nuorista, jotka elävät syrjässä niistä yhteiskunnan käytännöistä, joiden parissa suurin osa muista nuorista on. Heidän mukaansa Suomessa on tällä hetkellä 69 000 syrjässä olevaa nuorta. Tämä on huomattavasti lohdullisempi luku kuin 1990-alun syrjäytyneiden määrä, joka oli jopa yli 90 000. (Me-säätiö, 2017)

Miesten syrjäytyminen on pysynyt vuosien mittaan naisia korkeampana, ja viimeisin taantuma on lisännyt varsinkin nuorten miesten työttömyyttä (Me-säätiö 2017). Eroa on selitetty erityisesti koulutuksen kautta. Naisten asema koulutuksessa on vuosi vuodelta parempi, ja tämä heijastuu miehiä parempaan työllisyyteen (Pyykkönen ym. 2017).

Suomen kaltaista kehitystä koskien sukupuolten välisiä eroja on nähtävissä myös ulkomailla. Vaikka Suomi on tilastojen mukaan menettänyt OECD-maiden keskiarvoa enemmän miehiä työelämän ulkopuolelle, on Yhdysvallat kärsinyt tästä vielä enemmän (Pyykkönen ym. 2017). Asia on herättänyt Yhdysvalloissa paljon keskustelua ja Nicholas Eberstad, Man Without Work -kirjan tekijä, on vaatinut tehokkaita toimia negatiivisen kehityksen katkaisemiseksi. Hän argumentoi kehityksen syitä seuraavien näkemysten kautta: teknologia tulee korvaamaan yhä useampia työpaikkoja; terveydenhuollon ja koulutuksen kehitys tulee tuskin olemaan yhtä mullistavaa seuraavat 50 kuin edelliset 50 vuotta; työmarkkinoiden ulkopuolella oleminen on tarttuvaa ja kehittyy todennäköisesti eksponentiaalisesti eikä lineaarisesti; avioliittojen vähentyminen vähentää työssäkäyntiä (Summers 2016). Erityisesti kaksi viimeistä argumenttia herättävät helposti vastaväitteitä, mutta ne kaikki toimivat mielenkiintoisina keskustelunavauksina.

3.2 Nuorten syrjäytyminen

Ikämääritelmät lapselle ja nuorelle vaihtelevat asiayhteyden mukaan. Nuorisolaki (2006) määrittelee nuoren alle 29-vuotiaaksi, lastensuojelulaki (2007) taas 18-20-vuotiaaksi. Syrjäytyneistä nuorista keskusteltaessa tarkoitetaan pääosin alle 29-vuotiaita. Nuoruuden elämänvaiheeseen liittyy monia muutoksia, kuten opiskelu- tai työpaikan hakeminen, itsenäistyminen ja muuttaminen omaan asuntoon. Ikävaiheen tekee herkäksi juuri monien suurten muutosten kasautuminen lyhyeen ajanjaksoon (Lämsä 2009).

Nuoruus ikävaiheena on muuttunut suuresti maatalousyhteiskunnan ajasta. Aikaisemmin syntyminen tiettyyn yhteiskuntaryhmään määräsi pitkälti tulevaisuuden. Myös aikuistumisprosessiin vaikuttavat tekijät ovat monimuotoistuneet. Keskeisiä muutoksia ovat esimerkiksi nuoruusajan pidentyminen, koulutuksen eriytyminen, nuorten eriytyminen omaksi ikäryhmäkseen, sekä sosiaalisen tuen ja kontrollin eriytyminen. Nämä muutokset ovat saaneet aikaan sen, että nuoret joutuvat tekemään enemmän itseään koskevia päätöksiä, ja näiden valintojen tekeminen voi edellyttää pitkäjänteistä suunnittelua (Jyrkämä 1986). Vaikka nykyään nuorilla voisi kuvitella olevan aikaisempaa tasavertaisemmat edellytykset, tutkimukset osoittavat, että vanhempien hyvinvointi ja sosioekonominen status vaikuttavat yhä voimakkaasti lasten kouluttautumiseen ja hyvinvointiin. Myös alueelliset erot nuorten hyvinvoinnissa ja kouluttautumisessa ovat Suomessa huomattavat (Paananen ym. 2012).

Syrjäytymisuhan alla olevien nuorten mahdollisimman varhainen löytäminen on elintärkeää. Mitä kauemmin nuori on syrjäytynyt, sitä pienemmäksi muuttuu todennäköisyys koulutuksen suorittamiseen. Niistä nuorista, jotka ovat olleet peruskoulun päättämisen jälkeen vuoden syrjässä, vain 40 % suorittaa perusastetta korkeamman tutkinnon. Nuoren oltua kolme vuotta syrjässä jatkokoulutuksen suorittamisen todennäköisyys laskee 20 prosenttiin (Myrskylä 2012).

Lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä ensiarvoisen tärkeää on lasten ja lapsiperheiden peruspalvelujen saatavuus ja laatu. 1990-luvun laman aikaan näihin osa-alueisiin tehtiin säästöjä. Tämä tarkoitti mm. ryhmä- ja luokkakokojen kasvua, opettajien lomauttamisia, kotipalveluiden lopettamista ja kouluterveydenhuollon käyntien vähentämisiä. Kyseiset toimet heikensivät yhteiskunnan tukea lasten ja nuorten kasvuun ja kehitykselle. Säästötoimet ovat näkyneet lasten ja nuorten lisääntyneenä pahoinvointina 2000-luvulla. On havaittu, että eniten kouluterveydenhuollosta 1990-luvulla karsineet kunnat käyttävät 2000-luvulla suhteellisesti enemmän lasten ja nuorten psykiatrisia palveluja, kuin muut vastaavat kunnat (Salmi 2012).

Vaikka kansainvälisessä vertailussa Suomi on pärjännyt hyvin lasten hyvinvoinnin edistämisen osalta, on lastensuojelun, lastenpsykiatrian ja erityisopetuksen kuormitus kasvanut. Esimerkiksi kodin ulkopuolelle sijoitettujen määrä on kaksinkertaistunut 1990-luvulta. Toinen huolestuttava piirre on 20–29-vuotiaiden työkyvyttömyyseläkkeiden kasvu. Vaikka

keskimääräinen hyvinvointi on hyvällä mallilla, niin väestöryhmien hyvinvointierojen kasvu on lisääntynyt jo varhaislapsuudesta alkaen (Rimpelä 2011).

3.3 Nuorten syrjäytymisen ehkäisy

Yhteiskunnan keinoiksi nuorten syrjäytymisen ehkäisyksi on esitetty työttömyyden vähentäminen huono-osaisten nuorten joukossa, sekä huono-osaisten pitäminen koulussa mahdollisuuksien mukaan. Hyvinä taloudellisina aikoina varoja tulisi ohjata pitkäaikaistyöttömien saamiseen takaisin työmarkkinoille (Raaum ym. 2009). Tutkimukset esittävät, että hedelmällisimpiä ovat tukitoimet, jotka kannustavat syrjäytyntä itsenäisyyteen sekä omatoimiseen työllistymisen varmistamiseen. Henkilökohtaisen suunnitelman tekeminen, ja sen edistymisen seuranta, ovat oleellisia toimia. Ensimmäiseksi on tärkeää auttaa henkilöä hänen omien ongelmiansa kanssa. Vasta kun niissä on havaittavissa kohentumista, kannattaa ottaa tavoitteeksi työmarkkinoille integroituminen (Kieselbach 2003).

Myös syrjäytymisen ehkäisyssä törmätään käsitteen haasteisiin. Ehkäisyä ei voi nähdä vain yhdenlaisena palveluiden muotona, vaan siihen tarvitaan monimuotoista ja laaja-alaista toimintaa. Tämä tarkoittaa tuen antamista niin yksilöille kuin perheille, mutta lisäksi tarvitaan muutoksia yhteiskunnan rakenteellisissa ongelmissa (Ristolainen ym. 2013). Monimuotoisuus tarjoaa monipuolisia keinoja syrjäytymisen ehkäisyyn, mutta samalla se vaikeuttaa vaikuttavuuden seuranta. Valtioneuvoston julkaisussa Ristolainen ym. (2013) toteavat, että syrjäytymistä ehkäisevien toimenpiteiden ja palveluiden vaikuttavuudesta on vain vähän tutkimus- ja arviointitietoa, ja he peräänkuuluttavat vaikuttavuustutkimuksen järjestelmällistä lisäämistä. Hankkeiden haasteena on usein niiden lyhytjänteisyys ja heikko arviointi, sekä käytäntöjen heikko vakiintuminen ja leviäminen laajempaan käyttöön (Ristolainen ym. 2013). Lisähaastetta tuo myös se, että asiakkaat ovat usein erilaisten tuen ja toimenpiteiden kohteena (Notkola ym. 2013).

Eduskunnan Tarkastusvaliokunnan julkaisun (Notkola ym. 2013) laskelmien mukaan nuorten syrjäytymistä ehkäiseviin peruspalveluihin käytetään vuositasolla noin 230 miljoonaa euroa. Kokonaisvaltainen tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden mittaaminen ei ole vielä saavuttanut käyttökelpoista muotoa. Tilastotieto on hyvin epäyhtenäistä ja keskittyy pitkälti yksittäisiin käytäntöihin ja palveluihin. Tästä syystä ei voida tehdä johtopäätöstä, että nykyisiin

syрjäytymisen ehkäisyn palveluihin sijoittamalla voitaisiin vähentää nuorten syrjäytymistä. Sosiaali-, terveys-, koulutus- ja työllisyyspalveluista kerätty tutkimustieto kuitenkin osoittaa, että parhaisiin tuloksiin päästään systemaattisten ja tavoitteellisten integroitujen palvelukokonaisuuksien avulla. Yksittäisillä palveluilla tai toimeentulotuella ei usein päästä toivottuihin tuloksiin (Notkola ym. 2013).

Eva-analyysissä (2017) keinot jaetaan karkeasti kahteen luokkaan, keppiin ja porkkanaan, joita tutkimuksien mukaan tarvitaan molempia (Pyykkönen 2017). Työttömyysturvan ja toimeentulotuen sanktioiden avulla syrjäytymisvaarassa olevia miehiä on saatu työllistymistä edistävien palveluiden piiriin. Tämä lisäksi työtulojen ja sosiaaliturvan yhteensovittamisen helpottaminen on auttanut (Pyykkönen 2017).

3.3.1 Nuorten yhteiskuntatakuu / Nuorisotakuu

Nuorisolain tavoitteiksi on kirjattu mm. nuorten kasvun ja itsenäistymisen tukeminen, sosiaalinen vahvistaminen, sekä nuorten kasvu- ja elinolojen parantaminen. Nuorten yhteiskuntatakuu astui Suomessa voimaan 01.01.2013. Takuun päämääränä on varmistaa, että jokainen alle 25-vuotias nuori ja alle 30-vuotias vastavalmistunut, saavat työttömäksi jouduttuaan työ-, harjoittelu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikan viimeistään kolmen kuukauden sisällä (Lapsi- ja nuorisopolitiikan 2012). Yhteiskuntatakuu pyrkii esittämään nuorten palvelut selkeänä ja yhtenäisenä. Pääpaino on ennaltaehkäisevässä toiminnassa, ja takuulle on varattu 60 miljoonan euron vuotuinen määräraha (Nuorten yhteiskuntatakuu 2012).

Työ- ja elinkeinoministeriön raportissa Nuorten yhteiskuntatakuu 2013 pyritään löytämään ratkaisuja koulutuspaikkojen, oppilashuollon, opinto-ohjauksen ja urasuunnittelutuen riittämättömyyteen. Raportissa painotetaan, että syrjäytymisvaarassa olevien nuorten tavoittamiseen tarvitaan koko yhteiskunnan tahtotilaa, sekä niin viranomaisten, elinkeinoelämän, järjestöjen että nuortenkin yhteisvastuuta (Nuorten yhteiskuntatakuu 2012).

Raportissa nuoret on jaettu kolmeen ryhmään, joille esitetään hieman erilaisia tukitoimia: nuoret, jotka eivät saa perusasteen koulutuspaikkaa tai eivät suorita tutkintoa; nuoret, jotka työttömänä työnhakijana hakeutuvat TE-toimistojen asiakkaiksi; sekä nuoret, joiden ei tiedetä

olevan mukana missään aktiivisessa toiminnassa, tai jotka tarvitsevat muuta tukea. Näistä nuorista viimeisin ryhmä on haastavin, ja etsivä nuorisotyö pyrkii vastaamaan tämän ryhmän tarpeisiin. Valtion muita keinoja nuorten tukemiseen on esimerkiksi koulutuspaikkojen lisääminen tietyillä alueilla, ammatinvalinta- ja uraohjauksen lisääminen, sekä yritysten kannustaminen vailla työkokemusta olevien nuorten palkkaamiseen (Nuorten yhteiskuntatutkimus 2012).

3.3.2 Etsivä nuorisotyö ja Nuotta-valmennus

Etsivä nuorisotyö käynnistyi vuonna 2008 ja on yksi hallituksen keinoista vähentää syrjäytymisen riskiä ja vastata nuorten ulkopuolisuuteen yhteiskunnan palveluista. Sen tarkoituksena on tavoittaa koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevat nuoret, jotka tarvitsevat tukea palvelujen löytämiseen tai ovat vaarassa syrjäytyä. Tavoitteena on myös kehittää nuorten työpajatoiminnan varhaisen puuttumisen ja matalan kynnyksen palveluja (Opetusministeriö nuorisoyksikkö 2009). Etsivä nuorisotyö on laajentunut aloitusvuodestaan, ja se kattaa nuorisotakuun antaman lisärahoituksen avulla nyt koko Suomen. (Syrjäytymistä vähentävä 2015).

Osa etsivän nuorisotyön kautta tavoitetuista nuorista ohjataan Nuotta-valmennukseen, joka käynnistyi vuonna 2010 opetus- ja kulttuuriministeriön aloitteesta (Suomen nuorisokeskukset 2012). Nuotta-valmennus lähes lakkautettiin 2016, koska Valtionvarainministeriö ei myöntänyt sille rahoitusta. Lopulta rahoitusta jatkettiin alkuvuodesta 2016, ja nykyään resurssit tulevat Opetus- ja kulttuuriministeriöltä (Suomen nuorisokeskukset 2017). Päämääränä on vakiinnuttaa Nuotta sosiaalisen nuorisotyön menetelmänä (Pietikäinen 2012). Etsivän nuorisotyön, työpajatoiminnan, ja muiden palveluiden lisäksi Nuotta-valmennus on osa sosiaalisen vahvistamisen palvelukokonaisuutta. Sosiaalisen vahvistamisen käsitettä on käytetty syrjäytymisen ehkäisyn rinnalla vuonna 2006 julkistetun nuorisolain myötä, ja laissa sillä viitataan ”nuorille suunnattuja toimenpiteitä elämäntaitojen parantamiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi” (Nuorisolaki 2006).

Nuotta-valmennuksesta haluttiin kehittää työväline etsivän nuorisotyön kautta löydetyille nuorille, jotka eivät vielä ole valmiita työpajatoimintaan (Pietikäinen 2012). Valmennus on tarkoitettu 13–28-vuotiaille, jotka ovat joutuneet tai vaarassa joutua koulutuksen ja työelämän

ulkopuolelle. Nuottaa on toteutettu yhdeksässä valtakunnallisessa nuorisokeskuksessa, ja nuoret ohjataan valmennukseen esimerkiksi nuorisotyöntekijän, työpajojen tai viranomaisen kautta, tai he voivat hakeutua siihen omasta aloitteestaan. Valmennuksen tarkoituksena on auttaa nuorta saamaan elämänsä ohjat käsiinsä. Erityisesti tavoitteena on vahvistaa arjenhallintaa ja erilaisia taitoja, jotka ovat tukena opinnoissa ja työelämässä (Suomen nuorisokeskukset 2017). Toiminnassa lähdetään usein liikkeelle vuorokausirytmien rakentamisesta, ja terveitä elintapoja pyritään tukemaan mm. antamalla ideoita vapaa-ajan viettoon, harrastuksiin, liikuntaan ja ruokavalioon (Pietikäinen 2012).

Valmennusten toimintamalleina ovat intensiivi- ja päivävalmennus. Intensiivivalmennuksessa nuoret yöpyvät keskuksessa ja kesto on yleensä muutama vuorokausi. Päivävalmennus voi olla pidempikestoista, aina kuukausien ajalle sijoittuvaa. Valmennuksien sisällöt vaihtelevat keskuksien mahdollisuuksien ja toimintaympäristön mukaan, ja lähettävän tahon työntekijöiden on mahdollista osallistua valmennukseen yhdessä nuoren kanssa. Valmennuksen vahvuuksina on nähty luontoympäristön hyödyntäminen, vahva toiminnallisuus ja yhteisöllisyys, sekä kyky irrottaa nuori arjesta ja antaa hänen elämäänsä etäisyyttä (Pietikäinen 2012).

3.4 Syrjäytyneiden tai syrjäytymisvaarassa olevien nuorten tyytyväisyys elämän eri osa-alueisiin

Ihmisen kokonaistyytyväisyyteen vaikuttavat useat elämän eri osa-alueet ja muuttujat, kuten demografiset tekijät, persoonallisuus, fyysinen kunto, työllisyys ja sosiaaliset suhteet (Proctor ym. 2008). Siinä missä aikuisten tyytyväisyyttä on tutkittu jo pitkään, nuorten tyytyväisyys on saanut enemmän huomiota vasta viime vuosina.

Nuorista puhuttaessa vielä vähemmälle huomiolle on jäänyt syrjäytymisvaarassa olevien tai syrjäytyneiden tyytyväisyys. ProQuest-tietokannasta ei löydy juuri lainkaan tutkimuksia hakusanayhdistelmällä ”Youth/adolescents”, ”social exclusion” ja ”satisfaction”. Pubmed tietokanta antaa enemmän tuloksia, mutta lähes kaikissa näissä tyytyväisyys on sivuroolissa. Aihe kaipaa selvästi lisää tutkimusta, jotta tätä vaikeasti tavoitettavaa kohderyhmää voitaisiin ymmärtää ja tukea paremmin.

Nuorisobarometrissa on selvitetty nuorten tyytyväisyyttä vuodesta 1997 alkaen, ja mukana olevat osa-alueet ovat laajentuneet kahdesta seitsemään eri mittaristoon (Nuorisobarometri 2014). Usean osa-alueen kattavan mittariston kautta on mahdollista muodostaa syvempi ymmärrys tyytyväisyyden osa-alueista ja syistä, kuin jos tyytyväisyyttä mitattaisiin vain yhdellä kokonaisvaltaisella kysymyksellä. Kaiken kaikkiaan tyytyväisyyden kartoituksella pystytään pureutumaan subjektiiviseen hyvinvointiin, jossa elämänlaadun arviointi tapahtuu tutkittavan itsensä toimesta, ei ulkopuolisen (Nuorisobarometri 2016).

Vuosien 2007-2014 Nuorisobarometriä keskiarvoja verrattaessa on havaittavissa lasku tyytyväisyydessä terveydentilaan. Vuonna 2007 keskiarvo kouluarvosanoilla 4-10 oli 8.7, kun taas vuonna 2014 sekä 2016 se oli 8.3. Muuten tyytyväisyyden lukemat ovat pysyneet melko vakaina ilman suurempia vaihteluita (Nuorisobarometri 2014 & 2016).

Vuoden 2016 Nuorisobarometrissä tyytyväisyydessä ei ole havaittavissa eroja sukupuolten välillä koskien kokonaistyytyväisyyttä. Vielä 1990-luvulla naiset olivat pääsääntöisesti tyytyväisempiä kuin miehet, mutta tämä tasoittui 2000-luvun alkupuolella. Nykyinen trendi vaikuttaisi nostavan naisten tyytyväisyyden jälleen miehiä korkeammaksi, mikä johtuu miesten huolestuttavasta tyytyväisyyden laskusta. Tarkasteltaessa eri tyytyväisyyden elementtejä, havaitaan miesten olevan naisia selvästi tyytyväisempiä ulkonäkönsä. Miehet olivat myös hieman tyytyväisempiä taloudelliseen tilanteeseensa ja terveyteensä (Nuorisobarometri 2016).

4. TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Syrjäytymiseen liittyvissä tutkimuksissa on useasti nostettu esille nuorten kuulemisen merkitys. Esimerkiksi Reivinen (2013) kirjoittaa seuraavasti: ”Lasten ja nuorten syrjäytymiskeskustelun suuri kysymys on kuitenkin se, mitä syrjäytymisellä tarkoitetaan. Ollakseen syrjäytynyt on tietysti pitänyt syrjäytyä jostain, mutta kysyykö kukaan, mikä on lapsen tai nuoren oma käsitys tilanteesta?”. Nuorisobarometreissä tätä kysymystä on selvitetty nuorten näkökulmasta, mutta itse syrjäytyneiden ääni ei ole kuulunut isojen aineistojen takaa.

Syrjäytymisen määritelmän moniulotteisuus luo haasteita syrjäytyneiden kokemusten ja mielipiteiden keräämiselle. Vaikka tutkimuksen lähtökohta on syrjäytyminen, niin on lähes mahdotonta varmistaa että kyselyyn vastanneet todella ovat syrjäytyneitä, tai edes syrjäytymisvaarassa olevia. Kuitenkin jos huomio kohdistetaan etsivän nuorisotyön sekä Nuotta-valmennuksen periaatteisiin, lähtökohtiin ja kohderyhmiin, vaikuttaisi että valmennuksessa mukana olevat todennäköisesti istuvat jollain tavalla syrjäytyneiden ja syrjäytymisvaarassa olevien määritelmiin.

Vahvimmat perustelut tutkimuksen tarpeellisuudelle tulevat tutkimusryhmän haasteellisesta tavoittamisesta, syrjäytyneiden äänen saamisesta paremmin kuuluviin, sekä uusien näkökulmien saamisesta syrjäytymisvaarassa olevien nuorten tyytyväisyyteen ja syrjäytymisen käsitteisiin liittyen. Syrjäytymiskäsitteen määritelmien perusteella olisi odotettavissa, että kyseisen kohderyhmän tyytyväisyys olisi keskivertonuoria heikompaa. Toisaalta on mielenkiintoista selvittää, josko kohderyhmän itsensä käsitykset syrjäytymisestä ovat linjassa ulkoisesti annettujen määritelmien kanssa.

Tutkimuksessa haettiin vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

- 1) Miten Nuotta-valmennukseen osallistuvat nuoret ymmärtävät syrjäytymisen ja onko siinä eroja sukupuolten välillä?
- 2) Kuinka tyytyväisiä Nuotta-valmennukseen osallistuvat nuoret ovat elämänsä eri osaluokkiin ja onko näissä eroja sukupuolten välillä?
- 3) Onko syrjäytymisen syissä sekä nuorten tyytyväisyydessä havaittavissa eroja vuoden 2014 Nuorisobarometrin ja Nuotta-valmennuksen aineistoa välillä?

5 TUTKIMUSAINEISTO JA –MENETELMÄT

5.1 Nuotta-valmennuksen aineisto

Tutkimusaineisto kerättiin kyselylomakkeella Nuotta-valmennukseen osallistuneilta nuorilta. Kysely suoritettiin vuonna 2013 ja siinä tiedusteltiin mm. vastaajien fyysistä aktiivisuutta, unta ja väsymystä, tyytyväisyyttä, näkemystä syrjäytymisestä sekä mielipiteitä Nuotta-valmennuksesta. Syrjäytymisen syitä sekä nuorten tyytyväisyyttä mittaavien kysymysten muodostamisessa hyödynnettiin vuosien 2009 ja 2012 Nuorisobarometreja. Käytetty kyselylomake löytyy liitteestä 1.

Tyytyväisyyttä koskevien kysymysten kohdalla käytettiin samanlaista seitsemän eri osa-alueen mittaristoa kuin Nuorisobarometrissa: tyytyväisyys nykyiseen elämään kaiken kaikkiaan, terveydentilaan, ihmissuhteisiin, taloudelliseen tilanteeseen, ulkonäköön, vapaa-aikaan ja fyysiseen kuntoon (Nuorisobarometri 2014).

Syrjäytymisen syissä käytettiin Nuorisobarometrin kysymysmuotoilua, mutta hieman suppeammassa muodossa kuin vuoden 2014 kyselyssä. Tämä johtuu siitä, että aineiston keräystä aloittaessa mallina käytettiin vuoden 2013 suppeampaa kysymysmuotoilua. Vastausvaihtoehtoina annettiin ”Paljon”, ”Jokin verran”, ”Vähän” ja ”Ei lainkaan”. ”En osaa sanoa” vaihtoehtoa ei käytetty Nuotta-valmennuksen kysymysmuotoilussa, jotta vastauksia saataisiin mahdollisimman paljon. Vertailuaineistona toimivassa Nuorisobarometrissä vaihtoehto ”En osaa sanoa” oli mukana, mutta tämän vastauksen osuus oli kysymyksestä riippuen vain 0-1%. Vastausten kysymyskohtainen lukumäärä vaihteli muutamilla vastauksilla, pysyen 214-224 vastauksen välillä.

Kyselystä pyrittiin tekemään mahdollisimman selkeä, jotta myös nuorimpien vastaajien olisi mielekästä vastata siihen. Esimerkiksi kysymystä nro.15, jossa tiedusteltiin biologisten tai geneettisten lahjakkuuserojen vaikutusta syrjäytymiseen, täydennettiin lauseella ”tällä tarkoitetaan ihmisillä jo heidän syntyessään olevia ominaisuuksia” jotta kysymys aukeaisi myös nuorimmille vastaajille. Kyselyn lopussa oli tekstikenttä, johon vastaajien oli mahdollista antaa kyselystä palautetta. Palaute oli keskimäärin positiivista ja vastaaminen vaikutti olleen heille

mielekästä. Syntyntä aineistoa ei hyödynnetty kokonaan lopullisessa tutkimuksessa, vaan mukaan valittiin vain tutkimuskysymysten kannalta olennaiset tulokset.

Tutkimuksen valmistelu ja aineiston keräys tapahtuivat syyskuun 2012 ja marraskuun 2013 välillä (Taulukko 1.). Aineiston keräyksen suunnittelu ja keskuksien osallistumishalukkuuden selvittäminen käynnistyivät talvella 2012. Helmikuussa 2013 kaikille yhdeksälle keskukselle lähetettiin viesti koskien tutkimuksen käytännön järjestelyitä ja aikataulua. Kyselylomakkeen esitestaus suoritettiin 22.2.2013 neljällä valmennukseen osallistuneella nuorella. Esitestauksessa ei ilmennyt ongelmia, joten aineiston keräys alkoi 26.2.2013.

Koska kaikilla keskuksilla ei ollut mahdollisuutta tietokoneiden käyttöön, aineisto kerättiin sekä sähköisessä muodossa MrInterview -kyselyohjelman kautta, että paperiversiona. Muutamiin kysymyksiin tuli prosessin aikana pieniä täydennyksiä kysymysten selkiyttämiseksi. Keskukset lähettivät täytetyt lomakkeet tutkimuksen tekijän osoitteeseen, jonka jälkeen ne lisättiin manuaalisesti MrInterview:n kautta sähköiseen aineistoon. Suurin osa (96 %) aineistosta kerättiin paperilomakkeiden avulla. Tavoitteena oli saada 200 täytettyä lomaketta kevään ja kesän 2013 aikana. Tavoite ei kuitenkaan ollut vielä saavutettu elokuuhun mennessä, joten kyselyiden keräämistä jatkettiin vuoden 2013 syksyyn. Keräys päättyi 1.11.2013 jolloin vastauksia oli saatu yhteensä 228 kappaletta.

Nuotta-valmennuksen paperilomakkeilla saatu materiaali syötettiin tutkimuksen tekijän toimesta huolellisesti MrInterview ohjelmaan. Tämän jälkeen aineisto siistittiin, sekä tutkimuksen kannalta olennaiset muuttujat ja aineisto vietiin SPSS-ohjelmaan.

TAULUKKO 1. Aineiston keräyksen aikataulu

Ajankohta	Tutkimuksen eteneminen
Syyskuu 2012 – marraskuu 2012	- Aineiston keräyksen suunnittelu ja tutkimuskysymysten muotoilu
Joulukuu 2012 – tammikuu 2013	- Keskuksien osallistumishalukkuuden kartoitus
Helmikuu 2013	- Keskuksien tiedottaminen tutkimuksen toteutuksesta ja aikataulusta - Kyselylomakkeen esitestaus - Aineiston keräyksen aloittaminen
Marraskuu 2013	- Keräyksen päättymisen

Nuotta-valmennukseen osallistuvien joukossa oli alaikäisiä, joten heidän huoltajille toimitettiin tiedote ennen valmennuksen alkua (Liite 2). Tiedotteessa kerrottiin kyselyn toteutuksesta ja yksityisyyden suojan varmistamisesta, sekä annettiin mahdollisuus kieltää huollettavan osallistuminen tutkimukseen. Tiedotteeseen laitettiin keskuksen työntekijän yhteystiedot, jolle huoltajien oli mahdollista ilmoittaa kieltäytymisestä. Yksikään huoltaja ei ottanut yhteyttä kieltääkseen lapsensa osallistumisen tutkimukseen.

5.2 Vertailuaineisto: Nuorisobarometri 2014

Valtion nuorisoasianlain neuvottelukunta on julkaissut vuosittain nuorten arvoja ja asenteita mittaavan Nuorisobarometrin vuodesta 1994 lähtien. Monet kysymykset toistuvat vuosittain, mutta mukana on myös vaihtuvia teemoja, joiden avulla pyritään tarttumaan ajankohtaisiin aiheisiin (Nuorisotutkimusseura 2015).

Tässä tutkimuksessa tarkasteltavia vastauksia syrjäytymisestä ei kerätä joka vuosi, ja uusimmat tiedot olivat vuosilta 2012 ja 2014. Näistä vertailuaineistona käytettiin uusinta, vuoden 2014 barometria. Aineisto saatiin kokonaisuudessaan SPSS-muodossa, jonka jälkeen siitä poimittiin tutkimuksen kannalta olennaiset kysymykset: miten vastaajat näkevät syrjäytymisen ja mikä on heidän tyytyväisyytensä elämän eri osa-alueisiin. Tämä lisäksi poimittiin sukupuoli ja ikä taustamuuttujiksi.

5.3 Analyysimenetelmät

Molemmilla aineistoilla tehtiin erikseen perustietoaajoja joissa selvitettiin mm. sukupuoli- ja ikäjakauma, sekä Nuotta-valmennuksen tapauksessa myös osallistuneiden kotipaikkakunta ja elämäntilanne. Samalla selvitettiin vastauksien jakautumista koskien tyytyväisyyden eri osa-alueita, sekä syrjäytymisen syitä.

Tämän jälkeen aineistot yhdistettiin niin, että aineistojen lähde pysyi muuttujana myöhemmän vertailun mahdollistamiseksi. Aineistot ovat toisistaan riippumattomia, mutta Nuotta-valmennuksen normaalijakautuneisuuden histogrammeja tarkastellessa vaikutti siltä, että tulokset eivät ole normaalijakautuneita. Tämän tarkistamiseksi tehtiin Kolmogorov-Smirnovin ja Shapiro-Wilkin testit, joiden mukaan aineiston tulokset eivät ole missään muuttujassa normaalijakautuneita ($p = 0.00$). Tämän lisäksi syrjäytymisen syissä oli käytössä mielipideasteikolliset muuttujat, ja näiden tekijöiden perusteella päädyttiin Mann-Whitneyn U-testiin. Mann-Whitneyn U-testin kautta selvitettiin mahdollisia eroja Nuotta-valmennuksen ja Nuorisobarometrin aineistojen keskiarvoissa

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

6.1 Aineistojen perustiedot

Nuotta-valmennukseen osallistuneiden vastauksia saatiin 7 keskukselta yhteensä 228 kappaletta. Kahden vastaajan tulokset poistettiin, sillä niistä puuttui yli puolet vastauksista. Näin lopullinen vastaajien määrä oli 226. Osa nuorista jätti vastaamatta osaan kysymyksistä, joten tapausten määrä vaihtelee hieman kysymyskohtaisesti.

Vastaajista naisia oli 53.1 % ja miehiä 46.9 % ja he olivat syntyneet vuosien 1982-2002 välillä. Eniten vastauksia saatiin 1990-1994 sekä 1998 syntyneiltä. Asuinalueita vertailtaessa eniten vastauksia saatiin Keski-Suomessa (33.6 %) ja Päijät-Hämeessä (25.2 %) asuvilta (Taulukko 2). Tähän vaikuttivat sekä keskuksien valmennusten määrä keräysaikana, sekä keskusten aktiivisuus keräyksessä.

TAULUKKO 2. Nuotta-aineiston sukupuolen, syntymävuoden ja asuinpaikan jakaumat.

Muuttuja	Nuotta	
Sukupuoli (n=226)	Miehiä	46.9 % (n=106)
	Naisia	53.1 % (n=120)
Ikä vuosissa (n=225)	24-31	17.5 % (n=40)
	23	11.5 % (n=26)
	22	10.2 % (n=23)
	21	14.6 % (n=33)
	20	12.8 % (n=29)
	19	8.8 % (n=20)
	16-18	13.7 % (n=31)
	15	8.8 % (n=20)
	11, 14	1.3 % (n=3)
	Asuinpaikka (n=224)	Uusimaa
Varsinais-Suomi		6.2 % (n=14)
Satakunta		0.4 % (n=1)
Kanta-Häme		1.3 % (n=3)
Pirkanmaa		4.9 % (n=11)
Päijät-Häme		25.2 % (n=57)
Etelä-Karjala		1.8 % (n=4)
Etelä-Savo		4.9 % (n=11)
Pohjois-Savo		3.1 % (n=7)
Keski-Suomi		33.6 % (n=76)
Etelä-Pohjanmaa		2.7 % (n=6)
Pohjanmaa		0.4 % (n=1)
Keski-Pohjanmaa		2.2 % (n=5)
Pohjois-Pohjanmaa		3.5 % (n=8)
Kainuu		2.2 % (n=5)
Lappi		0.4 % (n=1)
En osaa sanoa		0.9 % (n=2)

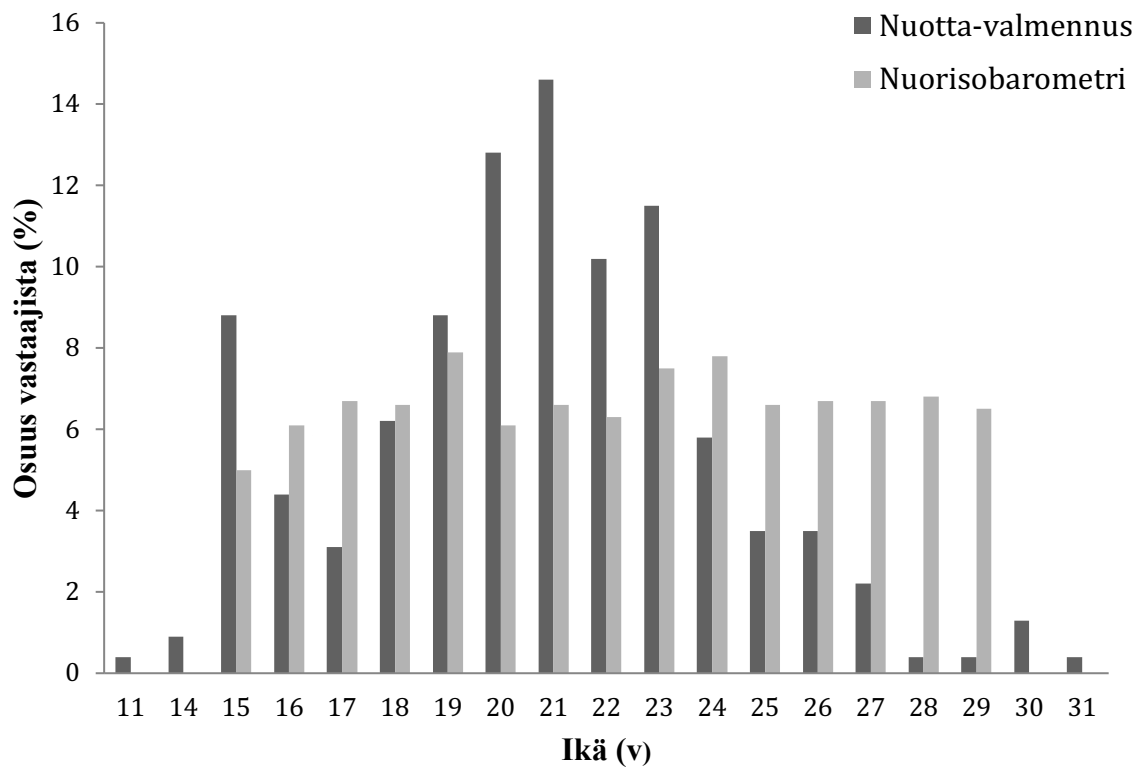
Valmennukseen osallistuneiden elämäntilanteet jakoutuivat alla olevan taulukon mukaisesti (Taulukko 3). Elämäntilanteen yksiselitteinen määrittäminen oli vastaajien tapauksessa haastavaa, sillä monet heistä kuuluivat useampaan ryhmään (esimerkiksi työtön ja sairaslomalla). Suurin osa vastasi olevansa työpajalla (50%).

TAULUKKO 3. Vastaajien elämäntilanne: ”Olen tällä hetkellä... (valitse vain yksi, itseäsi parhaiten kuvaava vaihtoehto)

Muuttuja		Tulokset
Elämäntilanne (n=226)	Koululainen	15.5% (n=35)
	Opiskelija (lukiossa, ammattikoulussa tai sitä korkeammassa opinahjossa)	6.6% (n=15)
	Keskeyttänyt opinnot tilapäisesti	2.7% (n=6)
	Sairaslomalla	2.7% (n=6)
	Työttömänä	9.3% (n=21)
	Pidän välivuotta	0.9% (n=2)
	Työssäkäyvä (työpaja ei kuulu tähän, vaan ”muu, mikä?”-kohtaan)	2.2% (n=5)
	Vanhempainvapaalla	1.8% (n=4)
	Muu, mikä?	7.1% (n=16)
	Työpajalla	50% (n=113)

Vuoden 2014 Nuorisobarometrissa vastaajien lukumäärä oli 1903, ja vastaukset jakoutuivat ikäryhmien 15-29 välille. Miespuolisia vastaajia oli 51.2 % ja naisia 48.8 %.

Sukupuolijakauma on molemmissa aineistoissa melko tasainen. Nuorisobarometrissä vastaukset ovat jakautuneet tasaisemmin ikäluokkien välillä, kun taas Nuotta-valmennuksessa vastauksia on saatu 20-24 –vuotiailta muita enemmän (Kuva 1). Ikähaarukka on Nuotan aineistossa hieman laajempi, 11-31 –vuotiaat, kun taas Nuorisobarometrin tulokset rajautuvat 15-29 –vuotiaisiin. Nuotta-aineisto on kerätty vuoden 2013 aikana, tutkimuksessa mukana olevan Nuorisobarometrin aineisto vuonna 2014.

KUVA 1. Nuotta-valmennuksien ja Nuorisobarometrin aineistojen ikäjakaumat

6.2 Nuorten tyytyväisyys elämän eri osa-alueisiin

Nuotta-valmennukseen osallistuneilta kysyttiin tyytyväisyyttä Nuorisobarometrin kysymysasettelun mukaisesti seitsemän eri osa-alueen kautta. Selvittämällä tyytyväisyyttä elämän eri osa-alueisiin, on mahdollista saada tarkempaa tietoa kuin selvittämällä vain kokonaistyytyväisyyttä.

Vastausvaihtoehdoissa käytettiin kouluarvosana-asteikkoa 4-10 ja Nuotta-valmennukseen osallistuneiden tyytyväisyyksien keskiarvot vaihtelivat 6.72 ja 7.91 välillä (Taulukko 4). Heikoimman arvon sai tyytyväisyys taloudelliseen tilanteeseen (6.72), ja parhaimman tyytyväisyys ihmissuhteisiin (7.91). Kaikkien kysymysten kokonaiskeskiarvoksi muodostui 7.40.

TAULUKKO 4. Tyytyväisyyden keskiarvot ja niiden erot.

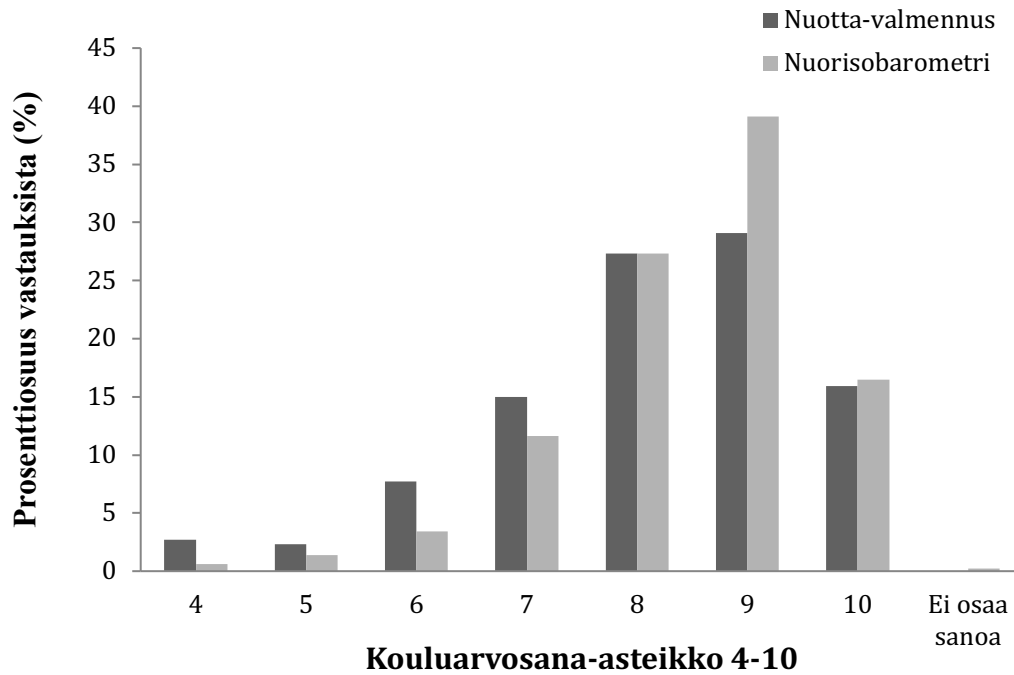
Tilastollinen merkitsevyys laskettiin Mann-Whitneyn U-testillä ja merkitsevyyden tasona käytettiin $p < 0.05$.

	Nuotta- valmennus (n=226)	Nuorisobarometri (n=1903)	Keskiarvojen ero	Tilastollinen merkitsevyys
Tyytyväisyys ihmissuhteisiin:	7.91	8.5	0.59	0.00
Tyytyväisyys ulkonäköön	7.30	8.1	0.8	0.00
Tyytyväisyys vapaa- aikaan	7.66	8.0	0.34	0.33
Tyytyväisyys terveydentilaan	7.44	8.3	0.86	0.00
Tyytyväisyys fyysiseen kuntoon	7.00	7.9	0.9	0.00
Tyytyväisyys taloudelliseen tilanteeseen	6.72	7.4	0.68	0.00
Tyytyväisyys elämään ylipäänsä	7.81	8.4	0.59	0.00
Kokonaiskeskiarvo	7.40	8.09	0.68	

Kun tuloksia verrataan Nuorisobarometriin, havaitaan niissä selkeä ero. Kaikkien Nuotta-valmennukseen osallistuneiden nuorten keskiarvot ovat selkeästi heikommät kuin Nuorisobarometrin tuloksissa. Pienin ero löytyy vapaa-ajasta, jossa ero keskiarvoissa on 0.34 ja p-arvon ollessa .326 se ei ole tilastollisesti merkitsevä (Taulukko 4.).

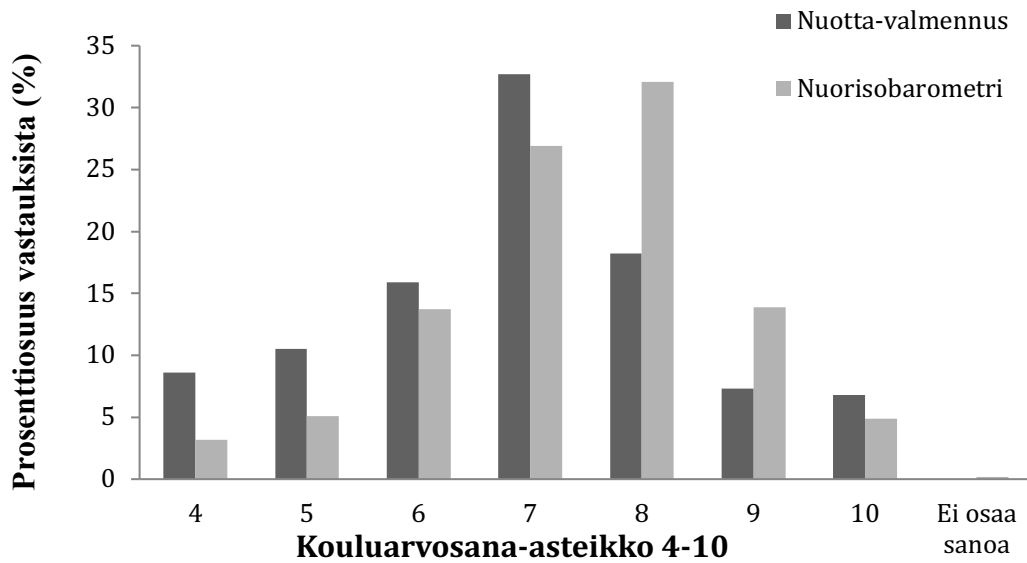
Suurin ero on fyysisessä kunnossa, jossa keskiarvoissa on lähes yhden kokonaisen luvun ero: 0.9. Myös muissa tyytyväisyyden osa-alueissa on havaittavissa selkeitä eroja. Seuraavissa

kuvissa havainnollistetaan vastauksien prosentuaalisia eroja Nuotta-valmennuksen osallistujien sekä Nuorisobarometrin vastaajien välillä. Kuvissa havainnollistuu huonojen arvosanojen suurempi edustus Nuotta-valmennukseen osallistuneilla. Ääripäiden vastauksien prosenttilukuja tarkastellessa on hyvä tiedostaa, että Nuotan tapauksessa kyse saattaa olla alle kymmenestä vastaajasta.

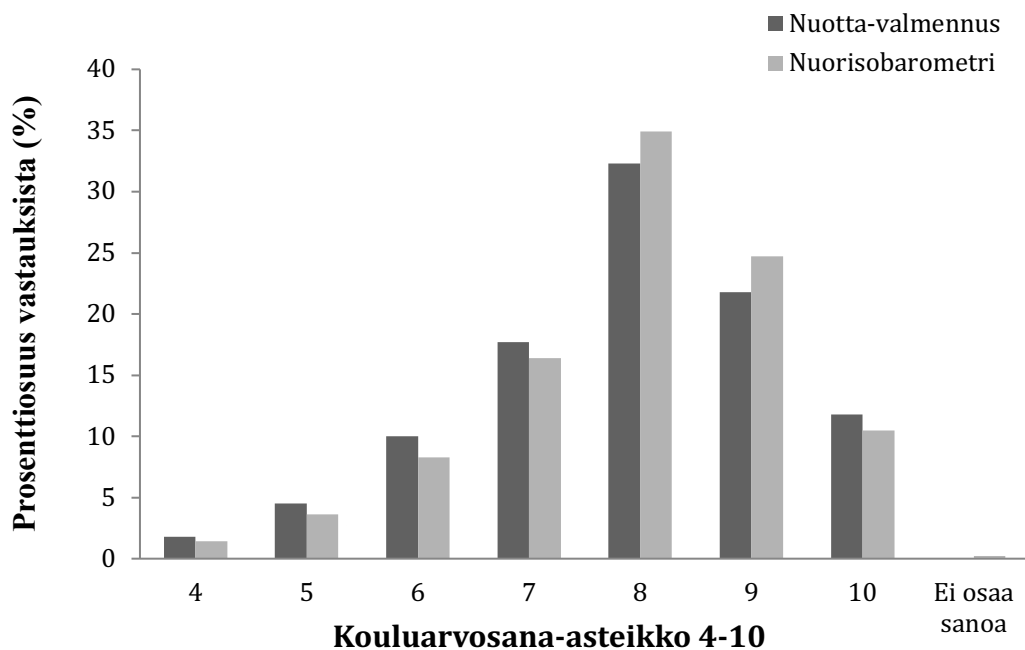
KUVA 2. Tyytyväisyys ihmissuhteisiin. Nuotta-valmennuksen ja Nuorisobarometrin vastauksien jakautuminen.

Sijalukujen keskiarvoiksi saadaan Nuotassa 937.02 ja Nuorisobarometrissa 1076.45. Mann-Whitneyn U-testin perusteella ero on merkitsevä ($p < 0.00$) (Kuva 2).

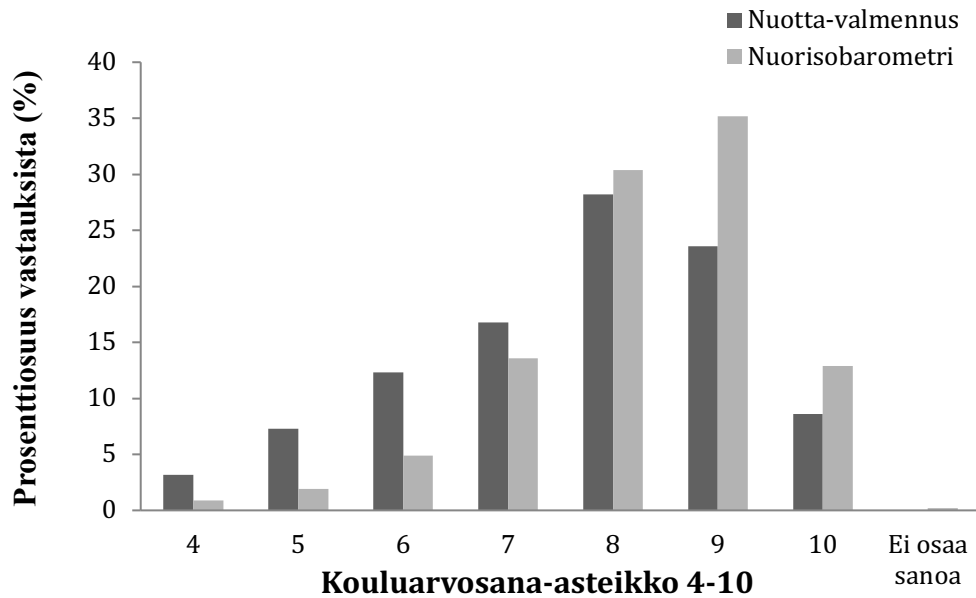
KUVA 3. Tyytyväisyys taloudelliseen tilanteeseen. Nuotta-valmennuksen ja Nuorisobarometrin vastauksien jakautuminen.

Sijalukujen keskiarvoiksi saadaan Nuotassa 863.71 ja Nuorisobarometrissa 1084.92. Mann-Whitneyn U-testin perusteella ero on merkitsevä ($p < 0.00$) (kuva 3).

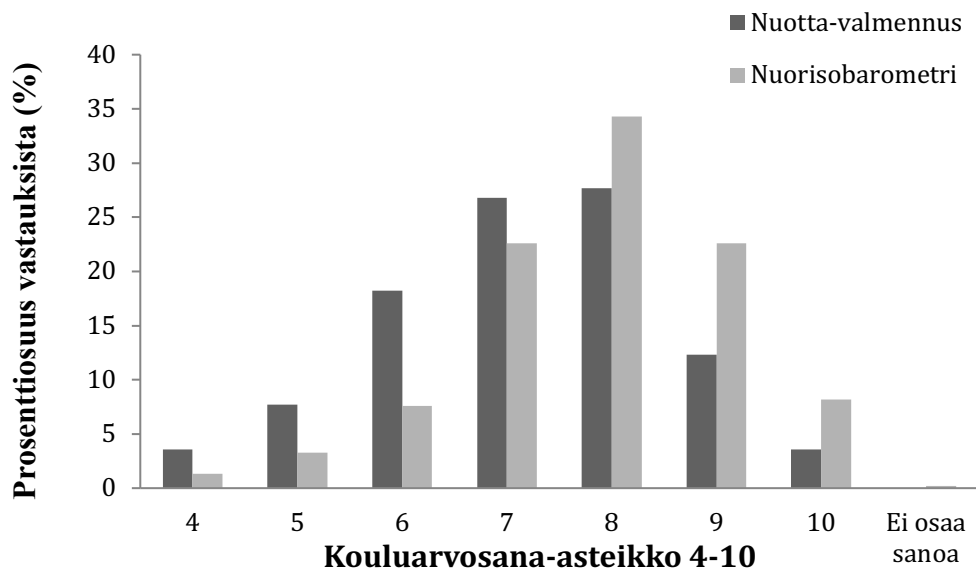
KUVA 4. Tyytyväisyys vapaa-aikaan. Nuotta-valmennuksen ja Nuorisobarometrin vastauksien jakautuminen.

Sijalukujen keskiarvoiksi saadaan Nuotassa 1024.77 ja Nuorisobarometrissa 1066.30. Mann-Whitney U-testin perusteella ero ei ole merkitsevä ($p = 0.33$) (Kuva 4).

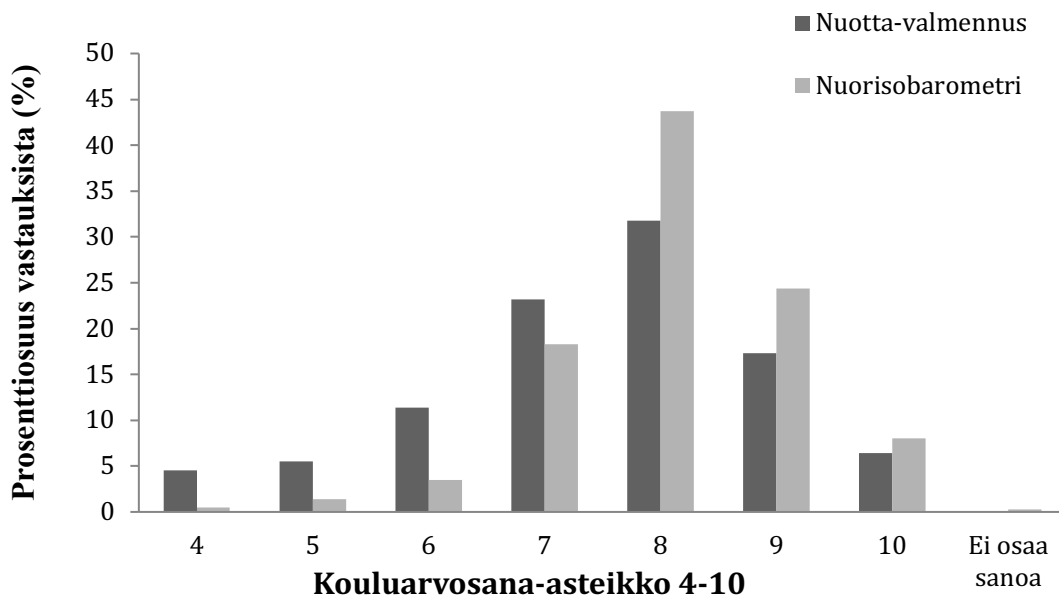
KUVA 5. Tyytyväisyys terveydentilaan. Nuotta-valmennuksen ja Nuorisobarometrin vastauksien jakautuminen.

Sijalukujen keskiarvoiksi saadaan Nuotassa 833.58 ja Nuorisobarometrissa 1088.41. Whitney U-testin perusteella ero on merkitsevä ($p < 0.00$) (Kuva 5).

KUVA 6. Tyytyväisyys fyysiseen kuntoon. Nuotta-valmennuksen ja Nuorisobarometrin vastauksien jakautuminen.

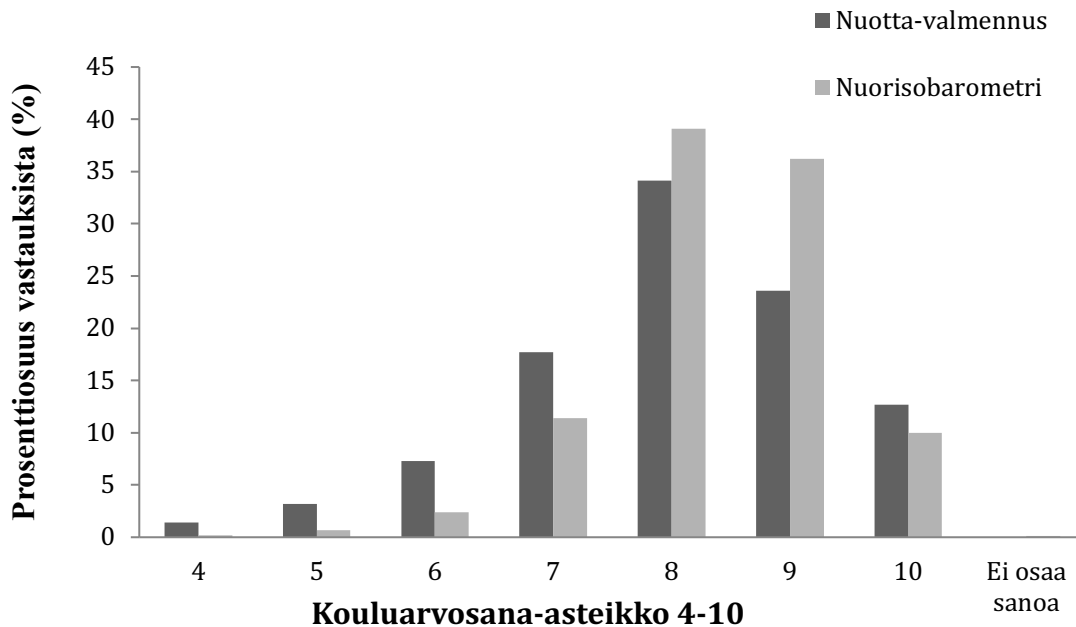
Sijalukujen keskiarvoiksi saadaan Nuotassa 790.90 ja Nuorisobarometrissa 1093.34. Mann-Whitneyn U-testin perusteella ero on merkitsevä ($p < 0.00$) (Kuva 6).

KUVA 7. Tyytyväisyys ulkonäköön.

Nuotta-valmennuksen ja Nuorisobarometrin vastauksien jakautuminen.

Sijalukujen keskiarvoiksi saadaan Nuotassa 836.75 ja Nuorisobarometrissa 1088.04. Mann-Whitneyn U-testin perusteella ero on merkitsevä ($p < 0.00$) (Kuva 7).

KUVA 8. Tyytyväisyys elämään kaiken kaikkiaan. Nuotta-valmennuksen ja Nuorisobarometrin vastauksien jakautuminen.

Sijalukujen keskiarvoiksi saadaan Nuotassa 918.31 ja Nuorisobarometrissa 1078.61. Mann-Whitneyn U-testin perusteella ero on merkitsevä ($p < 0.00$) (Kuva 8).

Kun Nuotta-valmennukseen osallistujien tyytyväisyyttä verrattiin sukupuolten välillä, havaittiin tyytyväisyyden ulkonäköön olevan ainoa muuttuja, jossa ero oli tilastollisesti merkitsevä ($p = 0.01$). Naiset olivat tyytymättömämpiä ($KA=7.23$) ulkonäkönsä kuin miehet ($KA=7.80$). Siinä missä miehistä 14% vastasi ”10”, naisista tämän vastauksen antoi alle prosentti. (Taulukko 5).

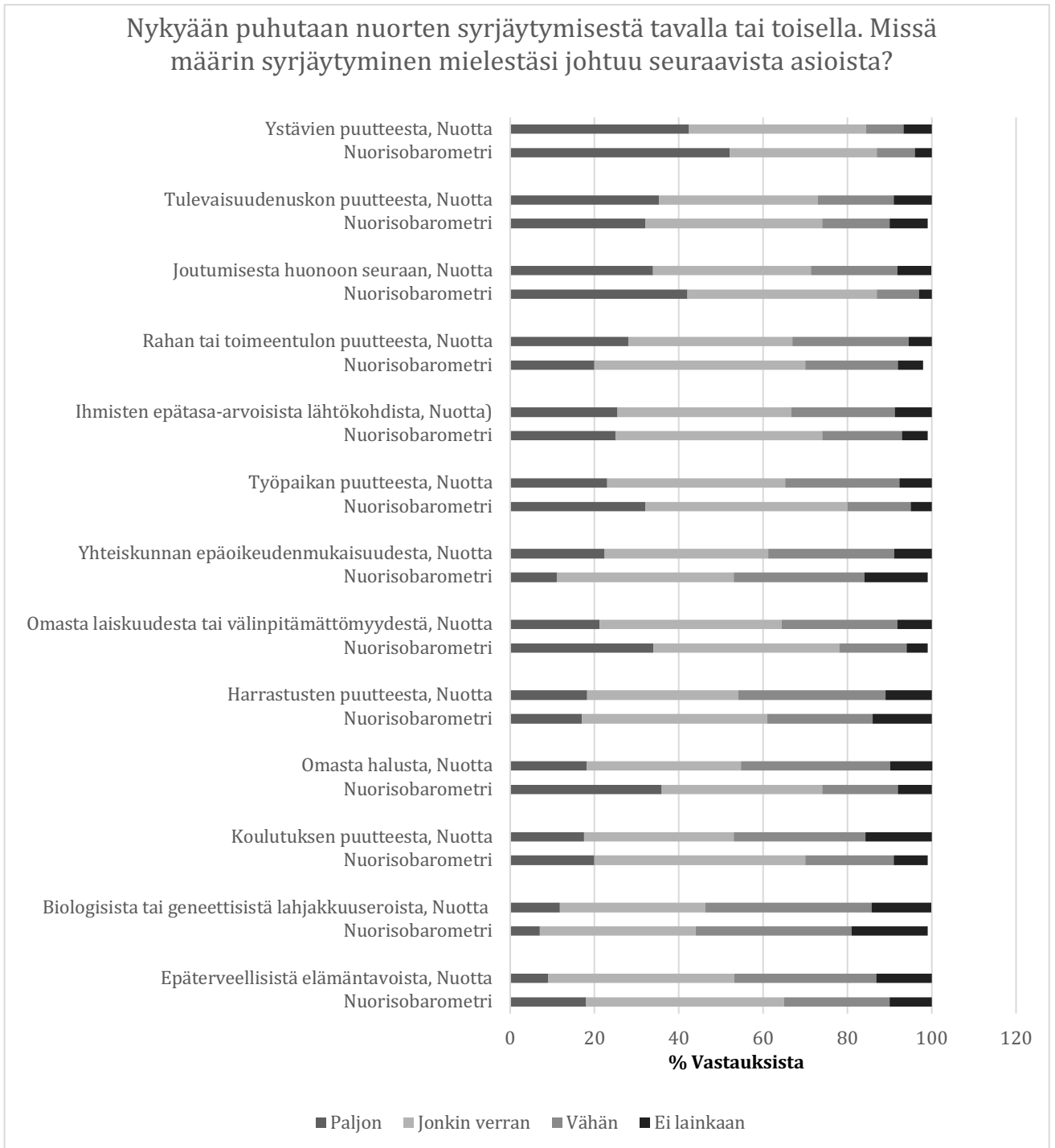
TAULUKKO 5. Tyytyväisyyden keskiarvot ja niiden erot sukupuolten välillä.

Tilastollinen merkitsevyys laskettiin Mann-Whitneyn U-testillä ja merkitsevyyden tasona käytettiin $p < 0.05$.

	Naiset (n=120)	Miehet (n=103)	Keskiarvojen ero	Tilastollinen merkitsevyys
Tyytyväisyys ihmissuhteisiin:	8.15	8.10	0.05	0.75
Tyytyväisyys ulkonäköön	7.23	7.80	0.57	0.01
Tyytyväisyys vapaa-aikaan	7.82	7.92	0.10	0.89
Tyytyväisyys terveydentilaan	7.69	7.61	0.08	0.53
Tyytyväisyys fyysiseen kuntoon	7.00	7.41	0.41	0.06
Tyytyväisyys taloudelliseen tilanteeseen	6.92	6.88	0.04	0.55
Tyytyväisyys elämään ylipäänsä	7.97	8.07	0.10	0.62
Kokonaiskeskiarvo	7.53	7.68	0.19	

6.3 Nuorten käsitykset syrjäytymisen syistä

Alla olevassa kuvassa havainnollistetaan Nuotta-valmennukseen osallistuneiden sekä Nuorisobarometriin vastanneiden eroja koskien syrjäytymisen syitä (Kuva 9). Yläpalkki kuvaa Nuotta-valmennusten tuloksia ja kertoo kyseessä olevan kysymyksen. Alapalkit kuvaavat Nuorisobarometrin vastauksia. Kahta Nuotta-aineiston vastausvaihtoehtoa ei pystytty vertaamaan ("Päihteistä" sekä "Avun saamisen vaikeudesta ongelmatilanteissa"), koska Nuorisobarometrissa näitä vaihtoehtoja ei ollut.

KUVA 9. Syrjäytymisen syiden vertailu Nuotan ja Nuorisobarometrin tulosten välillä.

Syrjäytymisen syissä kärkeen nousivat seuraavat muuttujat: ystävien ja tulevaisuudenuskon puute, joutuminen huonoon seuraan, päihteet, sekä rahan tai toimeentulon puute. Vähiten

painoarvoa saivat epäterveelliset elämäntavat, biologiset tai geneettiset lahjakkuuserot, koulutuksen puute ja oma halu (Kuva 9).

Vertailtaessa Nuotta-valmennuksen tuloksia Nuorisobarometrin 2014 vastaaviin (Taulukko 6), on vastauksissa havaittavissa eroja. Keskiarvojen perusteella Nuotta-valmennukseen osallistuneet antoivat enemmän painoarvoa seuraaville tekijöille: rahan tai toimeentulon puute, biologiset ja geneettiset lahjakkuuserot, sekä yhteiskunnan epäoikeudenmukaisuus. Näistä kuitenkin vain viimeisessä on tilastollisesti merkitsevä ero.

Nuorisobarometriin vastanneet antoivat enemmän painoarvoa ystävien puutteelle, joutumiselle huonoon seuraan, työpaikan puutteelle, omalle laiskuudelle tai välinpitämättömyydelle, koulutuksen puutteelle sekä epäterveellisille elämäntavoille. Ihmisten epätasa-arvoisissa lähtökohdissa sekä harrastusten puutteessa oli myös pieni ero keskiarvoissa, mutta tilastollisesti ero ei ollut merkitsevä (Taulukko 6).

TAULUKKO 6. Käsitykset syrjäytymisestä, aineistojen keskiarvojen vertailu. Vastausvaihtoehdot asteikolla 1 = ”Täysin samaa mieltä ja 4= ”Täysin eri mieltä”.

	Nuotta (n=226)	Nuorisobarometri (n=1903)	KA:n ero	Tilastollinen merkitsevyys
Ystävien puutteesta	1.80	1.63	0.17	0.02
Joutumisesta huonoon seuraan	2.03	1.74	0.29	0.00
Omasta halusta	2.37	1.99	0.38	0.00
Omasta laiskuudesta tai välinpitämättömyydestä	2.23	1.93	0.30	0.00
Työpaikan puutteesta	2.19	1.94	0.25	0.00
Tulevaisuudenuskon puutteesta	2.01	2.01	0.00	0.85
Epäterveellisistä elämäntavoista	2.51	2.28	0.23	0.00
Koulutuksen puutteesta	2.45	2.16	0.29	0.00
Ihmisten epätasa-arvoisista lähtökohdista	2.17	2.07	0.10	0.15
Rahan tai toimeentulon puutteesta	2.11	2.15	-0.04	0.49
Harrastusten puutteesta	2.39	2.36	0.03	0.45
Yhteiskunnan epäoikeudenmukaisuudesta	2.25	2.51	-0.26	0.00
Biologisista tai geneettisistä lahjakkuuseroista	2.56	2.66	-0.10	0.53

Tilastollinen merkitsevyys laskettiin Mann-Whitneyn U-testillä, ja merkitsevyyden tasona käytettiin $p < 0.05$). Vastauksissa on nähtävissä että Nuorisobarometrin nuoret antavat useimmille tekijöille enemmän painoarvoa kuin Nuotta-valmennukseen osallistuneet.

Verratessa Nuotta-aineiston miesten ja naisten välisiä vastauksia, havaittiin viidessä kysymyksessä tilastollisesti merkitsevä ero. Eroja vertailtiin Mann-Whitneyn U-testillä ja nämä erot on koottu alla olevaan taulukkoon (Taulukko 7.).

TAULUKKO 7. Syrjäytymisen syyt. Nuotta-valmennuksen vastausten keskiarvojen vertailu sukupuolten välillä niiden muuttujien välillä, joissa tilastollisesti merkitsevä ero ($p < 0.05$).

	Miesten vastauksien keskiarvo	Naisten vastauksien keskiarvo	Ero	Tilastollinen merkitsevyys
Ystävien puutteesta	1.97	1.66	0.31	0.01
Päihteistä	2.34	1.93	0.41	0.01
Työpaikan puutteesta,	2.38	2.03	0.35	0.00
Tulevaisuudenuskon puutteesta	2.19	1.85	0.34	0.01
Avun saamisen vaikeudesta ongelmatilanteissa	2.39	1.95	0.44	0.00

Mitä suurempi lukuarvo on, sitä vähemmän painoarvoa kyseiselle tekijälle on annettu. Vastausvaihtoehtoina oli ”Paljon”=1, ”Jonkin verran”=2, ”Vähän”=3 ja ”Ei lainkaan”=4. Keskiarvojen perusteella naiset ovat antaneet vaihtoehdoille enemmän painoarvoa miehiin verrattuna. Suurin ero oli ”päihteissä” ja ”avun saamisen vaikeudessa ongelmatilanteissa” syrjäytymisen selittäjinä. (Taulukko 7).

7 POHDINTA

7.1. Tutkimuksen päätulokset

Nuotta-valmennukseen osallistuneet näkivät syrjäytymisen syinä erityisesti ystävien, tulevaisuudenuskon ja toimeentulon puutteen, sekä joutumisen huonoon seuraan. Vähiten painoarvoa saivat epäterveelliset elämäntavat, biologiset tai geneettiset lahjakkuuserot, sekä koulutuksen puute. Naiset antoivat hieman miehiä enemmän painoarvoa ystävien puutteelle ($p < 0.01$), päihteille ($p < 0.01$), työpaikan puutteelle ($p < 0.00$), tulevaisuudenuskon puutteelle ($p < 0.01$), ja avun saamisen vaikeudelle ongelmatilanteissa ($p < 0.00$). Muissa vastauksissa ei ollut tilastollisesti merkitsevää eroa sukupuolten välillä.

Nuotta-valmennukseen osallistuneiden tyytyväisyys on melko heikkoa ja vastausten kokonaiskeskiarvoksi saatiin 7.40. Tyytyväisyys oli erityisen heikkoa koskien taloudellista tilannetta (6.72), fyysistä kuntoa (7.00), ulkonäköä (7.30) sekä terveydentilaa (7.44). Tyytyväisimpiä nuoret olivat ihmissuhteisiinsa (7.91) sekä elämään ylipäänsä (7.81). Naisten ja miesten välillä tilastollisesti merkitsevä ero löytyi ainoastaan koskien tyytyväisyyttä ulkonäköön ($p = 0.01$), jossa ero oli yli puoli numeroa (0.57).

Kun lukuja verrataan Nuorisobarometrin tuloksiin, havaitaan syrjäytymisen syitä koskevien vastausten olevan samankaltaisia. Nuotta-valmennukseen osallistuneet antoivat hieman enemmän painoarvoa rahan tai toimeentulon puutteelle, biologisille ja geneettisille lahjakkuuseroille sekä yhteiskunnan epäoikeudenmukaisuudelle. Kuitenkin vain yhteiskunnan epäoikeudenmukaisuutta koskevissa vastauksissa, joissa keskiarvojen erotus oli 0.26, ero oli tilastollisesti merkitsevä ($p < 0.00$). Nuorisobarometriin vastanneet painottivat enemmän ystävien puutetta, joutumista huonoon seuraan, työpaikan puutetta, omaa laiskuutta tai välinpitämättömyyttä, koulutuksen puutetta sekä epäterveellisiä elämäntapoja syrjäytymisen aiheuttajina. Näissä kaikissa ero oli tilastollisesti merkitsevä ($p < 0.05$). Tuloksien keskiarvojen erot vaihtelivat 0.17-0.38 välillä. (Taulukko 6).

Tyytyväisyyden suhteen erot aineistojen välillä olivat selkeät, ja Nuotta-valmennukseen osallistuneet olivat lähes kaikilla osa-alueilla mitattuna tyytymättömämpiä. Keskiarvojen ero

oli erityisen suuri koskien terveydentilaa (0.86), fyysistä kuntoa (0.9), ulkonäköä (0.8) ja taloudellista tilannetta (0.68). Näissä kaikissa ero oli tilastollisesti merkitsevä ($p = 0.00$). Ainoa muuttuja, jossa tilastollinen merkitsevyys ei täytynyt, oli tyytyväisyys vapaa-aikaan ($p = 0.33$). Keskiarvojen ero oli keskimäärin 0.68 (Taulukko 4).

7.2 Vertailu aikaisempiin tutkimuksiin

Keskustelu syrjäytymisestä ja sen ehkäisystä on aaltoillut paljon mediassa viime vuosina. Syrjäytymisen aiheuttamat haitat niin yksilöille kuin yhteiskunnallekin on tunnustettu ja tunnistettu yhä tarkemmin, mikä on onneksi johtanut myös toimiin ja kokeiluihin sen estämiseksi. Vaikka syrjäytymisen yksilöllisyys ja moniulotteisuus on mainittu useissa tutkimuksissa (mm. Jyrkämä 1986, Myllyniemi 2009, Nuorisobarometri 2014) on ilmiön yhteiskunnallista laajuutta ja vaikutusta mitattaessa käytetty yksinkertaistavia määritelmiä. Tämän aiheuttamat ongelmat on tuotu monissa yhteyksissä ilmi, mutta vaihtoehtojen puuttuessa se on pysynyt ainoana keinona saada kokonaiskuvaa syrjäytyneiden nuorten lukumäärästä ja heidän keskimäärin kokemista haasteistaan.

Kuinka hyvin määritelmät ja oletukset vastaavat syrjäytyneiden nuorten omia käsityksiä syrjäytymisestä? Termin ympärillä kiertävien määritelmien ja aikaisempien tutkimusten perusteella kohdejoukolla olettaisi olevan keskimääräistä enemmän haasteita esimerkiksi elämänhallinnassa, päihteiden käytössä, taloudellisessa tilanteessa ja sosiaalisissa suhteissa. Tämän uskoisi heijastuvan keskimääräistä heikompana tyytyväisyytenä, sekä mahdollisesti enemmän omiin kokemuksiin perustuvina näkemyksinä syrjäytymisen syistä. Ulkopuolisten määritelmien lisäksi ymmärrystä on pyritty viime aikoina lisäämään kysymällä asiasta suoraan itse syrjäytyneiltä nuorilta (Gretschel, A. & Myllyniemi, S. 2017). Näin on saatu kaivattua lisää ymmärrystä siitä, miten määritelmän kohteena olevat sen kokevat.

Sekä Nuorisobarometrin että Nuotta-valmennuksen tulosten perusteella nuoret antavat paljon painoarvoa sosiaalisille tekijöille syrjäytymisen selittäjinä. Vaikuttaa siltä, että siinä missä useissa syrjäytymisen määritelmissä korostuu työ- ja opiskeluelämän ulkopuolisuus, sekä keskiverto- että syrjäytyneiden nuorten mielestä tärkein tekijä on ystävien puute. Toisaalta

näiden voidaan ajatella kietoutuvan jossain määrin yhteen, sillä sekä työ- että opiskelupaikka antavat sosiaalisia verkostoja.

Kuten aikaisempien tutkimusten perusteella oli odotettavissa, Nuotta-valmennukseen osallistuvien nuorten tyytyväisyys elämän eri osa-alueisiin on huomattavasti heikompaa verrattuna Nuorisobarometrin tuloksiin. Tulokset ovat hyvin samankaltaisia kuin mitä Gretschel ja Myllyniemi (2017) havaitsivat erillisnäytteessään, jossa he totesivat nuorten huono-osaisuuden syvyyden olevan hätkähdyttävää. Samaisesta otoksesta havaittiin, että nuoret eivät ole esimerkiksi kyenneet kompensoimaan työ- ja koulutuselämän ulkopuolisuutta kiinnittymällä vapaa-aikaa tai ystävyysuhteisiin (Gretschel & Myllyniemi 2017). Sama on nähtävissä myös tämän tutkimuksen tuloksissa.

Nuotta-valmennukseen osallistuneiden vastauksia tarkastellessa havaittiin, että naiset antoivat viidelle muuttujalle miehiä tilastollisesti merkitsevästi enemmän painoarvoa: ystävien puutteelle, päihteille, työpaikan puutteelle, tulevaisuudenuskon puutteelle ja avun saamisen vaikeudelle. On haastava sanoa mistä kyseinen ero voisi johtua. Jos vastausten ajatellaan heijastavat nuorten omia kokemuksia, olisiko mahdollista, että naisilla nämä tekijät ovat syrjäytymisen syinä enemmän läsnä? Tämän tutkimuksen pohjalta sekä aikaisempien tutkimusten puutteen vuoksi on erittäin vaikea arvioida erojen todellisia syitä.

Nuotta-valmennukseen osallistuneiden joukossa ainoa tilastollisesti merkitsevä ero sukupuolten välillä löytyi koskien tyytyväisyyttä ulkonäköön. Miehet olivat ulkonäkönsä selvästi tyytyväisempiä, ja keskiarvojen ero oli yli puoli numeroa, 0.67. Tämä oli jossain määrin odotettavissa oleva tulos ja naisten ulkonäköön kohdistuvat paineet ovat jatkuvan keskustelun kohteena. Asia ei ole missään nimessä hyväksyttävä, ja tämä on hyvä tiedostaa myös toimiessa syrjäytyneiden tai syrjäytymisvaarassa olevien nuorten parissa.

7.3 Tutkimuksen luotettavuus

Vaikka useat syrjäytymisen määritelmät sisältävät samankaltaisia teemoja, on termin määrittäminen erittäin haastavaa. Käsitteelle löytyy useita eri näkemyksiä, ja jokaisella syrjäytyneellä on oma, ainutlaatuinen tarina elämäntilanteensa takana. Tämä luo haasteita

kohdejoukon tutkimiselle. Miten tarkasti määrittelemätön kohderyhmä voidaan luotettavasti saavuttaa? Tämä on yksi tutkimuksen isoimmista haasteista, ja selkeää vastausta tähän ei ole. Vaikka haaste on ilmeinen, niin useimmissa tapauksissa Nuotta-valmennukseen osallistuvan nuoren takaa löytyy nuorisotalon asiantuntija, joka kokee, että kyseinen nuori kaipaa lisätukea elämänhallinnalleen. Arviointi on siis tehty nuoren henkilökohtaisesti tuntevan alan-asiantuntijan kautta, mikä antaa vahvan tuen tutkimukselle.

Tutkimuksen yleistettävyyttä pohtiessa yllä mainittu haaste on myös läsnä. Olettaen että vastauskato pysyi kohtuullisena, tulokset ovat todennäköisesti melko hyvin yleistettävissä Nuotta-valmennuksiin osallistuviin nuoriin. Entä voiko tulokset yleistää koskemaan kaikkia syrjäytymisvaarassa olevia tai syrjäytyneitä nuoria Suomessa? Vaikka tutkimus antaa näkemystä haastavassa tilanteessa olevien nuorten maailmaan, on hyvin vaikea sanoa voiko tuloksia yleistää koskemaan kaikkia syrjäytyneitä. Jotta tähän voisi antaa tarkemman vastauksen, tulisi nuorten taustat ymmärtää vielä tarkemmin ja tarkastella kuinka hyvin joukko vastaa kaikkia syrjäytyneitä. Nuotta-valmennuksen aineistossa tietyt maantieteelliset alueet ovat korostuneet, mikä tuo myös haasteita kansalliseen yleistettävyyteen.

Aineiston keräys suoritettiin tiiviissä yhteistyössä nuorisokeskusten työntekijöiden kanssa. Keräykseen liittyvät suurimmat virheen mahdollisuudet liittyivät datan syöttämiseen paperilomakkeilta SPSS-ohjelmaan. Tässä noudatettiin kuitenkin erityistä huolellisuutta, ja sen sijaan että aineisto olisi syötetty suoraan SPSS-ohjelmaan, se tehtiin MrInterview:n kautta ”vastaamalla” kysymyksiin paperilomakkeiden mukaisesti. Näin toimittiin jotta syöttövirheiden todennäköisyys olisi mahdollisimman pieni.

Toinen aineiston keräykseen liittyvä haaste oli vastauskadon seurannan puute. Tutkimuksen aikana valmennuksissa käyneiden nuorten lukumäärä ei ole tiedossa, joten kieltäytyneiden määrästä ei ole tietoa. Huomioon otettava seikka on myös ”en osaa sanoa”-vastausvaihtoehdon puuttuminen. Kyseinen vaihtoehto jätettiin Nuotta-valmennuksen aineiston keräyksessä tarkoituksella pois, jotta vastauksia saataisiin mahdollisimman paljon. Nuorisobarometriä aineistoissa näiden vastausten osuus on ollut vain 0-1 prosentin luokkaa, joten todennäköisesti vaihtoehdon puute ei vaikuttanut aineiston vertailukelpoisuuteen tai tuloksiin.

7.4 Yhteiskunnallinen keskustelu ja nuorten mielipiteet syrjäytymisestä

Jos Nuotta-valmennukseen osallistuneiden ajatellaan edustavat syrjäytymisvaarassa olevia tai syrjäytyneitä nuoria, mieleen tulee muutamia eroja mahdollisesti selittäviä tekijöitä. Ulkopuolisena on helpompi antaa enemmän painoarvoa jokaisen omille toimille, kun kyseessä on yksilön kokemat ongelmat ja haasteet. Tämä näkyy useissa yhteiskunnallisissa keskusteluissa koskien esimerkiksi terveysongelmia ja sitä, kuinka paljon ne ovat itse aiheutettuja ja kuinka paljon yhteiskunnan tulisi pyrkiä niihin vaikuttamaan. Tämä voi olla yksi tekijä jonka takia Nuorisobarometriin vastanneet antoivat enemmän painoarvoa muuttujille koskien ”omaa halua” ja ”omaa laiskuutta”.

Kun asiaa tarkastellaan toiselta kannalta, syrjäytyneen nuoren voi olla helpompi antaa enemmän painoarvoa ulkopuolisille tekijöille, kuin sanoa että syrjäytyminen johtuisi esimerkiksi omasta laiskuudesta. Tämä saattaa olla yksi syy siihen miksi Nuottaan osallistuneet näkivät ”yhteiskunnan epäoikeudenmukaisuuden” vahvempana syrjäytymisen selittäjänä.

Entä kuka on oikeassa, keiden mielipiteet ovat lähimpänä todellisuutta? Kysymykseen on mahdotonta antaa vastausta tämän tutkimuksessa kontekstissa, ja todennäköisesti lopullista totuutta on lähes mahdotonta saavuttaa. Jokainen vastaus peilautuu antajansa elämään, arvoihin ja näkemyksiin, jolloin se ei koskaan voi olla täysin objektiivinen. Tästä syystä on mahdotonta sanoa kenen näkemykset ovat lähempänä totuutta. Syrjäytymisen moniulotteisuuden ja erilaisten näkemysten takia on elintärkeää tarkastella asiaa useasta näkökulmasta, ja osallistaa syrjäytyneet mukaan keskusteluun. Tätä kautta ratkaisuehdotuksia muodostaessa päästään mahdollisimman lähelle asian oikeaa tilaa.

Pohdittaessa syy- ja seuraussuhteita, tämän tutkimuksen perusteella ei ole mahdollista sanoa onko syrjäytyminen tyytymättömyyden syy vai seuraus. Onko kenties niin, että keskimäärin elämänsä tyytymättömät ovat alttiimpia syrjäytymään? Vai lisääkö syrjäytyminen tyytymättömyyttä? Jälleen kerran syrjäytymisen monitahoisuus tulee esille. Monissa tapauksissa kyse on todennäköisesti kierteestä, joka lähtee liikkeelle esimerkiksi työttömyydestä, ja jonka vaikutukset leviävät muille elämän osa-alueille haasteina ja tyytymättömyytenä.

Nuotta-valmennukseen osallistuvien tyytymättömyys todistaa, että kyseiset nuoret ovat tuen ja omavoimaistamisen tarpeessa. Samalla tutkimus antaa vahvistusta sille, että yhteiskunnan lisäksi myös itse nuoret kokevat syrjäytymisen ongelmana sekä epätoivottuna. Tämä näkemys saa vahvistusta syrjäytymisen syiden vastauksissa; Nuotta-valmennukseen osallistuneet näkivät syrjäytymisen johtuvan ”omasta halusta” Nuorisobarometriin vastanneita vähemmän.

7.5 Miten auttaa nuoria?

Syrjäytymisen moniulotteisuus luo haasteita siihen puuttumiseen. Kuinka löydetään tehokkaat keinot, jos ei tarkalleen edes tiedetä, keitä ovat syrjäytyneet tai syrjäytymisuhan alla olevat? Aiheen ympärillä käy kiivaana myös keskustelu siitä, kuka on vastuussa. Monet ovat sitä mieltä, että yhteiskunnan tulee tarjota helposti saatavilla olevia ehkäiseviä palveluja, mutta niihin osallistuminen vaatii aktiivisuutta ja halua myös nuorelta itseltään. Myös lähiomaisten vastuuta on painotettu, erityisesti valtion taloudellisesti heikkoina aikoina.

Ymmärrettäessä paremmin syrjäytyneiden tai syrjäytymisvaarassa olevien nuorten ajatuksia ja tunteuksia, on heidän auttamista ja tukemista helpompi suunnitella vastaamaan aitoja tarpeita. Tätä kautta on mahdollista saada ehdotuksia siitä, mitkä asiat nuoret kokevat itselleen hyödyllisimmäksi. Toisaalta nuorten näkemykset auttavat tunnistamaan heikosti toimivia keinoja, sekä tukemaan resurssien tehokkaampaa ohjaamista.

Kun tarkastellaan Nuotta-valmennukseen osallistuvien nuorten tyytyväisyyttä ja käsityksiä syrjäytymisestä kokonaisuutena, havaitaan sosiaalisten verkostojen merkityksen nousevan esille. On olennaista, että nuorilla on läheisiä joiden kanssa viettää aikaa ja joille he voivat uskoutua elämän haasteista. Sosiaalinen verkosto myös kannattelee nuorta esimerkiksi työttömyyden aikana, ja ehkäisee syvempää syrjäytymistä. Sosiaaliset suhteet ovat elementti, joka kietoutuu moniin syrjäytymisen syihin. Syrjäytyneellä ei ole lähtökohtaisesti esimerkiksi työ- tai koulutuspaikan tarjoamia yhteisöjä, mikä nostaa muut ystäväpiirit vielä tärkeämpään rooliin. Toisaalta sosiaaliset suhteet voivat olla myös syrjäytymisen riskitekijä, jos kyse on ”huonosta seurasta”.

Syrjäytyneistä keskusteltaessa usein esille nousee huoli erityisesti nuorista miehistä. Miehiä on syrjäytyneiden joukossa enemmän, ja työttömyys on jatkuva huolen aihe heidän joukossaan. EVA-analysissä (2017) mainitaankin, että syrjäytymisvaarassa olevat pojat ja miehet tarvitsisivat erityistä tukea koulunkäyntiin. Tämän lisäksi tukea tulisi kohdentaa nuoren lisäksi koko perheeseen (Pyykkönen 2017).

Useissa syrjäytymiskeskusteluissa esille nousee kohderyhmän saavutettavuus. Vaikka oikeat keinot nuorten auttamiseksi löytyisi, huolta kannetaan heidän löytämisestään. Monien syrjäytyneiden tapauksessa ”yhteiskunta” ei tiedä heidän elämäntilannettaan, mutta pyrkii ohjailemaan heitä keppien ja porkkanoiden avulla. Näihin lukeutuvat mm. työttömyysturvan ja toimeentulon sanktiot, sekä työtulojen ja sosiaaliturvan yhteensovittamista parantaneet toimet (Pyykkönen 2017). Tutkimukset ovat osoittaneet että sekä porkkanoita ja keppejä tarvitaan, ja toisaalta toimia aina yhteiskunnan tasolta ruohonjuureen asti.

Tämä tutkimus antaa lisävaloa Nuotta-valmennukseen osallistuneiden nuorten elämään, mutta hankalassa elämäntilanteessa olevien nuorten lisätutkimukselle on kipeä tarve. Heikommassa asemassa olevien nuorten arjen, ajatusten ja toiveiden ymmärtäminen auttaisi luomaan juuri heitä parhaalla tavalla tukevia keinoja. Ulkopuolisten määritelmien tueksi on aika antaa ääni nuorille.

LÄHTEET

- Gretschel, A. & Myllyniemi, S. 2017. Työtä, koulutus-tai harjoittelupaikkaa ilman olevien nuorten käsityksiä tulevaisuudesta, demokratiasta ja julkisista palveluista – Nuorisobarometrin erillisnäyte/aineistonkeruu. Nuorisotutkimusseura.
- Hänninen, S. Johdanto. Teoksessa Hänninen S, Karjalainen J, Lehtelä K-M (toim.) Pääsy kielletty. Vaajakoski:2007:5-19.
- Jyrkämä, J. 1986. Nuoret sivuraiteelle? Nuorisosta, syrjäytymisestä, yhteiskunnasta. Teoksessa Mikkola, A. (toim.) Suomalaista nuorisotutkimusta – Tutkijoiden puheenvuoroja. Kansalaiskasvatuksen keskus r.y. Nuorisopoliittinen kirjasto ja tietopalvelu. 37-58.
- Kieselbach, T. 2003. Long-term unemployment among young people: the risk of social exclusion. Am J Commun psychol. 32:69-76.
- Lagström, H. 2011. Syrjäytymisen käsitteestä. Teoksessa Uhinki R Ja A (toim.) Anna nuorelle tulevaisuus – ettei kukaan syrjäydy. Turku: Turun yliopisto, 7-8.
- Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2012-2015. 2012. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto, 6.
- Lastensuojelulaki 417/13.4.2007.
- Lehtonen, H., Heinonen, J. & Rissanen, P. 1989. Syrjäytymiskäsitteen käytön ongelmia. Sosiaalihuollon julkaisuja 1986;12, 1.-2.painos, Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Lämsä, A-L. 1999. Nuorten elämänpiirit syrjäytymisen ja selviytymisen näyttämönä. Teoksessa Kuorelahti M, Viitanen R (toim.) Holtittomasta hortoilusta hallittuun harhailuun – nuorten syrjäytymisen riskit ja selviytymiskeinot. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto.
- Lämsä, A-L. 2009. Tuhat tarinaa lasten ja nuorten syrjäytymisestä. Lasten ja nuorten syrjäytyminen sosiaalihuollon asiakirjojen valossa. Oulu: Oulun Yliopisto.
- Merriam-Webster [www-dokumentti] [haettu 23.10.2012].
<http://www.merriam-webster.com/>
- Myllyniemi, S. 2012. Nuorisobarometri 2012. Monipolvinen hyvinvointi. Nuorisoasian neuvottelukunta. Helsinki.
- Myllyniemi, S. 2009. Nuorisobarometri 2009. Taidekohtia. Nuorisoasian neuvottelukunta.

Helsinki: 41.

- Myllyniemi, S. 2014. Nuorisobarometri 2014. Ihmisarvoinen nuoruus. Nuorisoasian neuvottelukunta. Helsinki: 51.
- Myllyniemi, S. 2016. Nuorisobarometri 2016. Katse tulevaisuudessa. Nuorisoasian neuvottelukunta. Helsinki: 56.
- Myrskylä, P. 2012. Hukassa – Keitä ovat syrjäytyneet nuoret? Elinkeinoelämän valtuuskunta, EVA-analyysi [www-dokumentti] 1.2.2012 [haettu 1.10.2012].
<http://www.eva.fi/wp-content/uploads/2012/02/Syrjailyminen.pdf>
- Myrskylä, P. Nuoret työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Edita Publishing Oy, 2011;12.
- Notkola, V., Pitkänen, S., Tuusa, M., Ala-Kauhaluoma, M., Harkko, J., Korkeamäki, J., Lehikoinen, T., Lehtoranta, P. & Puumalainen, J. Nuorten syrjäytyminen Tietoa, toimintaa ja tuloksia? Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisuja. 2013;1. Nuorisolaki 72/27.1.2006.
- Nuorisotutkimusseura. 2015. Nuorisobarometri. Viitattu 4.2.2015.
<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/tutkimus/nuorisobarometri>
- Nuorten yhteiskuntatakuu 2013. Työ- ja elinkeinoministeriön raportteja. Työllisyys- ja yrittäjyysosasto. 2012;8.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. Valtion avustuksella tuetut etsivän nuorisotyön kattavuus kunnittain v.2011. [www-dokumentti] 16.5.2011 [haettu 30.11.2012].
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisotyoen_kohteet_ja_rahoytus/etsiva_nuorisotyoy/liitteet/Kartta_etsivx_nuorisotyox_2011_ELY.JPG
- Opetusministeriö nuorisoyksikkö. Etsivä työparitoiminta raportointi 2/2008. Nuorten työpajatoimintaan liittyvä etsivä nuorisotyö. [www-dokumentti] 16.7.2009 [haettu 30.11.2012].
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisotyoen_kohteet_ja_rahoytus/etsiva_nuorisotyoy/liitteet/etsivatyoparitoiminta2008.pdf
- Oxford dictionaries [www-dokumentti] [haettu 23.10.2012]. <http://oxforddictionaries.com/>
- Paananen, R., Ristikari, T., Merikukka, M., Rämö, A. & Gissler, M. Lasten ja nuorten Hyvinvointi. Kansallinen syntymäkohortti 1987-tutkimusaineiston valossa. THL:n raportti. 2012;52.
- Peace, R. Social exclusion: a concept in need of definition? Soc Policy J N Z 2001;16:17-35.

- Pietikäinen, R. Kipinöitä muutokseen ja eväitä eteenpäin. Nuotta-valmennuksen itsearviointi: näkemyksiä toiminnan merkityksistä ja tarvittavista kehittämisen suunnista. Helsinki: Suomen Nuorisokeskukset ry, 2012.
- Pirani, E. Evaluating contemporary social exclusion in Europe: a hierarchical latent class approach. *Qual Quant*, 2011.
http://download.springer.com.ezproxy.jyu.fi/static/pdf/133/art%253A10.1007%252Fs11135-011-9574-2.pdf?auth66=1352536270_cb2cb27992b6d541e02d6c409ab8a229&ext=.pdf
- Proctor C., Linley, A. & Maltby, J. 2008. Youth Life Satisfaction: A Review of the Literature. *J Happiness Stud.* 10:583–630
- Pyykkönen J., Myrskylä P., Haavisto I., Hiilamo H. & Nord U. Kadonneet työmiehet. Suomessa 79 000 miestä ei tee tai aina edes hae töitä – mitä heille tapahtui? Elinkeinoelämän valtuuskunta, EVA-analyysi [www-dokumentti] 16.2.2017 [haettu 9.2.2018]. http://www.eva.fi/wp-content/uploads/2017/02/no_54.pdf
- Raam, O., Rogstad, J., Røed, K. & Westlie, L. Young and out: An application of a prospects-based concept of social exclusion. *The Journal of Socio-Economics.* 2009;39:173-187.
- Reivinen, J. & Vähäkylä, L. 2013. Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Helsinki: Gaudeamus Oy.
- Rimpelä, M. Teoksessa Uhinki, R. & Uhinki, A (toim.) Anna nuorelle tulevaisuus – ettei kukaan syrjäydy. Turku: Turun yliopisto, 2011:11-18.
- Ristolainen, H., Varjonen, S. & Vuori, J. 2013. Mitä tiedämme politiikkatoimien Vaikuttavuudesta lasten ja nuorten syrjäytymisen sekä hyvinvointierojen vähentämisessä? Poliittikkatoimien vaikuttavuuden tieto- ja arviointikatsaus. Valtioneuvoston kanslian raporttisarja 2013:2.
- Salmi, M., Mäkelä, J., Perälä, M-L. & Kestilä, L. Lapsi kasvaa kunnassa – miten kunta voi tukea lasten hyvinvointia ja vähentää syrjäytymisen riskejä. *Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Päätösten tueksi* 2012;1.
- Summers L. Men Without Work. *Financial Times* 26.9. 2016. [www-dokumentti] [haettu 9.2.2018]. <http://larrysummers.com/2016/09/26/men-without-work/>
- Suomen nuorisokeskukset. Arjen palaset kokoon Nuotta-valmennuksella. [www-dokumentti] [haettu 12.11.2012]. <http://www.snk.fi/fi/palvelut/nuotta-valmennus/>

Suomen nuorisokeskukset. Nuotta-valmennus. [www-dokumentti] [haettu 29.1.2017].

<http://www.snk.fi/nuorisokeskustoiminta/nuotta-valmennus/>

Me-säätiö. Syrjässä 69 000 nuorta. [www-dokumentti] [haettu 15.12.2017].

<http://www.mesaatio.fi/suomessa-on-syrjassa-tanaan-69-000-nuorta/>

Syrjäytymistä, köyhyyttä ja terveysongelmia vähentävän poikkihallinnollisen ohjelman (2011-2015) loppuarvio. [www-dokumentti] 16.4.2015 [haettu 23.10.2016].

LIITE 1. TUTKIMUKSEN KYSELYLOMAKE

KYSELYN TARKOITUS

Tämä kysely toteutetaan osana Jyväskylän Yliopiston terveystieteiden laitoksen opiskelijan, Hanna Vartian, pro gradu-työtä. Kyselyssä tiedustellaan mm. liikunnan ja nukkumisen määrää ja laatua, tyytyväisyyttä, sekä kokemuksia Nuotta-valmennuksesta.

Toivomme, että vastaat mahdollisimman huolellisesti ja rehellisesti. Vastauksesi avulla saamme tärkeää tietoa, sekä keinoja tehdä Nuotta-valmennuksesta yhä parempi.

Tulokset kerätään nimettöminä, eikä niitä yhdistetä yksittäisiin henkilöihin. Kyselyyn osallistuminen on vapaaehtoista. Kiitos että osallistut tutkimukseen, vastauksistasi on suuri apu!

Neuvoja vastaamiseen: Valitse aina vain yksi vastausvaihtoehto, ellei kysymyksessä sanota toisin.

Sukupuoli

- Mies
- Nainen

Syntymävuosi

--	--	--	--

Olen tällä hetkellä...(valitse vain yksi, itseäsi parhaiten kuvaava vaihtoehto)

- Koululainen
- Opiskelija (lukiossa, ammattikoulussa tai sitä korkeammassa opinahjossa)
- Keskeyttänyt opinnot
- Keskeyttänyt opinnot tilapäisesti
- Sairaslomalla
- Työttömänä
- Pidän välivuotta
- Työssäkäyvä (työpaja ei kuulu tähän, vaan ”muu,mikä?” – kohtaan)
- Vanhempainvapaalla
- Muu, mikä? (kirjoita viivalle) : _____

Asuinpaikkasi

- Uusimaa
- Varsinais-Suomi
- Satakunta
- Kanta-Häme
- Pirkanmaa
- Päijät-Häme
- Kymenlaakso
- Etelä-Karjala
- Etelä-Savo
- Pohjois-Savo
- Pohjois-Karjala
- Keski-Suomi
- Etelä-Pohjanmaa
- Pohjanmaa
- Keski-Pohjanmaa
- Pohjois-Pohjanmaa
- Kainuu
- Lappi
- Ahvenanmaa – Åland
- En osaa sanoa

Asumismuoto

- Yksin
- Vanhempien tai muun huoltajan kanssa
- Avio- tai avoliitossa, lapseton
- Avio- tai avoliitossa, lapsi tai lapsia
- Lapsen tai lasten kanssa
- Asun yhden tai useamman ihmisen kanssa samassa vuokra- tai omistusasunnossa
- Oppilaitoksen asuntolassa
- Muu, mikä? : _____

Mitä kautta tulit nuotta-valmennukseen?

- Opettajan
- Sosiaalityöntekijän
- Nuorisotyöntekijän
- Työpajan
- Etsivän nuorisotyön
- Ystävän tai läheisen
- Hain itse
- Muuta kautta, miten? : _____

Onko viimeisimmästä Nuotta-valmennuksestasi kulunut yli 1 kuukausi? (Jos olet ollut valmennuksessa useamman kerran, vastaa vain koskien viimeisintä valmennustasi.)

- Ei (Laita rasti tähän, jos valmennuksesi on juuri käynnissä tai loppunut, tai olet osallistunut valmennukseen alle 1 kuukausi sitten.)
- Kyllä, milloin olit viimeksi? (Esim. joulukuu 2012, keväällä 2012): _____

Kuinka usein harrastat arkiliikuntaa, kuten työ- tai koulumatkojen kävelyä, pyöräilyä, pihatöitä tai muuta vastaavaa?

- Päivittäin
- Noin 6 kertaa viikossa
- Noin 5 kertaa viikossa
- Noin 4 kertaa viikossa
- Noin 3 kertaa viikossa
- Noin 2 kertaa viikossa
- Noin kerran viikossa
- Harvemmin
- En koskaan

Kuinka usein harrastat sellaista liikuntaa, joka kestää vähintään puoli tuntia ja aiheuttaa hengästymistä ja hikoilua?

- Päivittäin
- Noin 6 kertaa viikossa
- Noin 5 kertaa viikossa
- Noin 4 kertaa viikossa
- Noin 3 kertaa viikossa
- Noin 2 kertaa viikossa
- Noin kerran viikossa
- Harvemmin
- En koskaan

Harrastatko kilpaurheilua?

- Kyllä
- En

Minkä arvioisit olevan sinulle suurin este liikunnan harrastamiselle? Valitse vain yksi vaihtoehto.

- Ajan puute
- Rahan puute
- Sopivien liikuntapaikkojen puute
- Ei ole kavereita joiden kanssa sitä voisi harrastaa
- En pidä liikunnasta
- En ole keksinyt sopivaa harrastusta
- Heikko terveys
- Laiskuus, saamattomuus
- Muu, mikä? : _____

Mihin aikaan menet tavallisesti NUKKUMAAN ARKIPÄIVISIN? Ilmoita aika puolen tunnin tarkkuudella, esim. 22.30 tai 00.30.

--	--	--	--

Mihin aikaan menet tavallisesti NUKKUMAAN VIIKONLOPPUISIN?

--	--	--	--

Mihin aikaan tavallisesti HERÄÄT ARKIPÄIVISIN?

--	--	--	--

Mihin aikaan tavallisesti HERÄÄT VIIKONLOPPUISIN?

--	--	--	--

Tunnetko itsesi väsyneeksi päivän aikana?

- Päivittäin
- Noin 6 kertaa viikossa
- Noin 5 kertaa viikossa
- Noin 4 kertaa viikossa
- Noin 3 kertaa viikossa
- Noin 2 kertaa viikossa
- Noin kerran viikossa
- Harvemmin
- En koskaan

Minkälaista nukkumisesi on? (Laita rasti sopivaan ruutuun)

	Täysin samaa mieltä	Jonkin verran samaa mieltä	Jonkin verran eri mieltä	Täysin eri mieltä
Minulla ei ole nukkumisessa minkäänlaisia vaikeuksia				
Aamulla herätessäni tunnen itseni virkeäksi				
Nukahdan iltaisin ongelmitta				
Minulla ei ole ongelmia vuorokausirytmien kanssa				
Minulla ei ole vaikeuksia unettomuuden kanssa				
Öinen heräily ei aiheuta minulle ongelmia				

Onko sinulla jokin päihderiippuvuus? Useamman kohdan valitseminen on mahdollista.

- Ei ole
- Tupakka
- Nuuska
- Alkoholi
- Huumeet
- Lääkkeet
- Muu, mikä? _____

Nykyään puhutaan nuorten syrjäytymisestä tavalla tai toisella. Missä määrin syrjäytyminen mielestäsi johtuu seuraavista asioista?

	Paljon	Jonkin verran	Vähän	Ei lainkaan
Ystävien puutteesta				
Joutumisesta huonoon seuraan				
Päihteistä				
Omasta halusta				
Omasta laiskuudesta tai välinpitämättömyydestä				
Työpaikan puutteesta				
Tulevaisuudenuskon puutteesta				

	Paljon	Jonkin verran	Vähän	Ei lainkaan
Epäterveellisistä elämäntavoista				
Avun saamisen vaikeudesta ongelmatilanteissa				
Koulutuksen puutteesta				
Ihmisten epätasa-arvoisista lähtökohdista, esim. lapsuudenkodin vaikeat olot				
Rahan tai toimeentulon puutteesta				
Harrastusten puutteesta				
Yhteiskunnan epäoikeudenmukaisuudesta				
Biologisista tai geneettisistä lahjakkuuseroista (tällä tarkoitetaan ihmisillä jo heidän syntyessään olevia ominaisuuksia)				

Kuinka tyytyväinen olet kouluarvosana-asteikolla 4-10 mitattuna...(Kirjoita laatikkoon sopiva numero)

Ihmissuhteisiisi	
Ulkonäköösi	
Vapaa-aikaasi	
Terveystilaasi	
Fyysiseen kuntoosi	
Taloudelliseen tilanteeseesi	
Nykyiseen elämääsi kaiken kaikkiaan	

--	--

Nuotta valmennuksen liikunnalliset harrastukset (laita rasti sopivaan ruutuun)

	Täysin samaa mieltä	Jonkin verran samaa mieltä	Jonkin verran eri mieltä	
Sain Nuotta-valmennuksesta keinoja ja ideoita liikunnalliseen harrastamiseen				
Uskon aloittavani Nuotta-valmennuksen innoittamana uuden liikunnallisen harrastuksen ja/tai lisääväni liikunnan määrää				

Täysin eri mieltä

Suhtautumiseni liikuntaan muuttui Nuotta-valmennuksen aikana...

- Selkeästi positiivisemmaksi
- Hieman positiivisemmaksi
- Pysyi ennallaan
- Hieman negatiivisemmaksi
- Selkeästi negatiivisemmaksi

Mitä mieltä olet Nuotta-valmennuksessa esiintyneistä liikunnallisista aktiviteeteistä?

Onko sinulla parannusehdotuksia Nuotta-valmennuksen liikunta-aktiviteetteihin liittyen?

Olin Nuotta- valmennuksessa tavallista virkeämpi				
Nukuin Nuotta- valmennuksessa paremmin kuin yleensä				
Vuorokausirytmiiin sopeutuminen oli helppoa Nuotta-valmennuksen aikana				

Nukkuminen ja päivärytmi Nuotta-valmennuksen aikana

**Täysin samaa
mieltä**

**Jonkin verran
samaa mieltä**

**Jonkin verran
eri mieltä**

**Täysin eri
mieltä**

Onko sinulla parannusehdotuksia tai muita mielipiteitä liittyen Nuotta-valmennuksen päivärytmiin ja nukkumiseen?

Jos haluat, voit kirjoittaa tähän palautetta kyselyn tekijälle, tai antaa palautetta kyselystä ylipäänsä. Tuntuiko kysely esimerkiksi liian pitkältä? Oliko joitakin kysymyksiä vaikea ymmärtää?

LIITE 2. ILMOITUS TUTKIMUKSESTA ALAIKÄISTEN VANHEMMILLE

Ilmoitus tulevasta kyselytutkimuksesta Nuotta-valmennukseen osallistuville

Olen Jyväskylän yliopiston opiskelija ja pääaineenani on terveyden edistäminen ja terveystieteiden tutkimus. Tulen toteuttamaan Nuotta-valmennukseen osallistujille kyselyn liittyen pro gradu-tutkielmaani, ja siinä tiedustellaan muun muassa vastaajien fyysistä aktiivisuutta, unta ja tyytyväisyyttä. Samalla kysytään heidän kokemuksistaan Nuotasta.

Kysely toteutetaan joko sähköisesti koneella tai paperiversiona. Osallistujilta kysytään joitakin perustietoja, kuten sukupuoli, ikä ja asuinpaikkakunta. Osallistujien nimiä tai yhteystietoja ei kysytä, eikä tuloksia yhdistetä yksittäisiin henkilöihin.

Tuloksista saadaan tärkeää tietoa Nuotta-valmennukseen osallistuvien elintavoista, ja se auttaa kehittämään valmennusta. Jotta tutkimuksen tulokset olisivat luotettavat, on tärkeää, että siihen saadaan mukaan mahdollisimman monta osallistujaa.

Jos toiveenne on, että ette halua lapsenne osallistuvan tutkimukseen, niin ilmoitattehan siitä tässä sähköpostissa mainitulle yhteyshenkilölle ennen lapsenne Nuotta-valmennuksen alkamista. Tällöin lapsellenne ei anneta kyselylomaketta täytettäväksi.

Ystävällisin terveisin,

Hanna Vartia

Yhteyshenkilön tiedot: